

10. Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική

10.1 Εισαγωγή

Η κοινωνική πολιτική είναι ένας ιδιαίτερα ευρύς τομέας και δύσκολο να οριστεί, ιδιαίτερα όταν υπεισέρχονται θέματα πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης, όπως στην περίπτωση της ΕΕ. Η κοινωνική πολιτική είναι ένα διεπιστημονικό πεδίο εφαρμοσμένης επιστήμης που ασχολείται με την ανάλυση της δραστηριοποίησης των κοινωνικών εταίρων απέναντι στα κοινωνικά προβλήματα³⁹. Η διεπιστημονικότητα αφορά σε κοινωνιολογία, πολιτικές επιστήμες και οικονομικά για τη μελέτη του τρόπου αντιμετώπισης της ευημερίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης από πλευράς κράτους και κοινωνίας. Η παρέμβαση της κοινωνικής πολιτικής ξεκινά στις αναπτυγμένες χώρες πρακτικά με την βιομηχανική επανάσταση και πρώτο εκπρόσωπο τον Auguste Comte και επεκτείνεται με παρεμβάσεις τόσο σε δημόσιο επίπεδο (ΕΕ, κράτη-μέλη και περιφέρειες), όσο και σε κοινωνικές πρωτοβουλίες (Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Κοινωνικοί Εταίροι και Κοινωνία των Πολιτών).

Στις αναπτυγμένες χώρες η έννοια της κοινωνικής πολιτικής είναι συνυφασμένη με το κράτος πρόνοιας και ξεκίνησε με τους κύριους τομείς της υγείας, κοινωνικής ασφάλισης και συνθηκών εργασίας και πέρασε σε νέα πεδία όπως ισότητα φύλων, μετανάστευση, άτομα με ειδικές ανάγκες ακόμα και θέματα περιβάλλοντος και παγκοσμιοποίησης⁴⁰.

Στην ΕΕ η κοινωνική πολιτική αποτελεί ένα βασικό πυλώνα που πρακτικά μπορεί να χωριστεί σε τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις διακυβέρνησης:

1. Υπερεθνική, στο μέτρο που άπτεται στην Ενιαία Αγορά, δηλαδή την ελεύθερη διακίνηση των εργαζομένων, θέματα ιθαγένειας και μετανάστευσης από τρίτες χώρες (σε ότι αφορά τους κανόνες εγκατάστασης). Στο πλαίσιο αυτό έχουν υιοθετηθεί και μια σειρά από βασικές αρχές, με τη μορφή «Χάρτη Δικαιωμάτων» που προσδιορίζουν την κοινωνική φυσιογνωμία της Ένωσης.

³⁹ <http://www.lse.ac.uk/socialPolicy/aboutUs/introduction.aspx>

⁴⁰ <http://www.bath.ac.uk/sps/undergraduate/what-is-social-policy/>

2. Κοινοτική και εθνική συνεργασία για να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα της κοινωνικής πολιτικής στο εσωτερικό της Ένωσης μέσω της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού. Αυτό αφορά την παρακολούθηση και αποτίμηση της εθνικής πολιτικής σε τομείς απασχόλησης και ανεργίας. Αυτό στηρίζεται στην Αρχή της Επικουρικότητας αλλά παίρνει υπόψη τις κοινά θεσπισμένες αρχές.
3. Κοινοτική χρηματοδοτική υποστήριξη παρεμβάσεων μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου σε βασικούς τομείς της κοινωνικής δραστηριοποίησης όπως απασχόληση, ανεργία, μετανάστευση, κοινωνική ένταξη, και ίσων ευκαιριών.

Αν εξαιρέσει κανείς τα θέματα που άπτονται της Ενιαίας Αγοράς, τα μέσα της Ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής είναι περιορισμένα και κατά συνέπεια δύσκολο να έχουν ουσιαστική επιρροή. Η πολιτική υγείας και κοινωνικής ασφάλισης, που αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνικής πολιτικής στα σύγχρονα αναπτυγμένα κράτη, παραμένει καθαρά εθνική αρμοδιότητα. Παρά τις προσφυγές που έχουν γίνει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για θέματα πολιτικής υγείας, οι μόνες παρεμβάσεις που γίνονται από πλευράς Ένωσης αφορούν τη συμβατότητα με την Ενιαία Αγορά και όχι την εθνική πολιτική (Green, 2008) αν και οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου έχουν επιρροή στη χάραξη εθνικής πολιτικής (Brooks 2012). Έτσι, τα ερωτήματα που τίθενται αφορούν κυρίως το κατά πόσο οι παρεμβάσεις είναι αποτελεσματικές αλλά και το μέτρο στο οποίο υπάρχει ένα πραγματικά Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο, που διαφοροποιεί τα κράτη μέλη από άλλες αναπτυγμένες χώρες.

10.2 Διακυβέρνηση

Ήδη από τη Συνθήκη της Ρώμης υπάρχουν κάποιες βασικές προβλέψεις για κοινωνικά θέματα, λόγω της (τότε) Εσωτερικής Αγοράς, που αφορούσαν τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στο πλαίσιο του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας. Ήδη από τότε δημιουργήθηκε και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Αργότερα η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη προέβλεπε την εναρμόνιση των συνθηκών υγείας και ασφάλειας στην εργασία και ενέκρινε ορισμένες οδηγίες οι οποίες θέσπισαν ελάχιστες απαιτήσεις στον συγκεκριμένο τομέα (ρόλος των κοινωνικών εταίρων, πολιτική κοινωνικής συνοχής). Το 1989 υιοθετήθηκε ο Κοινοτικός Χάρτης για τα Θεμελιώδη Κοινωνικά Δικαιώματα των Εργαζομένων («Κοινωνικός Χάρτης») που κατέγραψε τα δικαιώματα των Ευρωπαίων εργαζομένων και ως κοινοτικό δίκαιο πλέον μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε νομικές διαφωνίες. Το περιεχόμενο τους αφορά, εκτός από το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας, την απασχόληση και αμοιβή, τη βελτίωση των συνθηκών ζωής, το δικαίωμα του συνδικαλιζέσθαι και των συλλογικών διαπραγματεύσεων, την ισότητα ανδρών και γυναικών κλπ. Αργότερα, με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ θεσπίστηκε επίσημα η προαγωγή ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής

προστασίας ως ένα από τα καθήκοντα που ανέθεταν τα κράτη μέλη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Με την υπογραφή της συνθήκης του Άμστερνταμ όλα τα κράτη μέλη, (ακόμα και το ΗΒ, που είχε αρχικά αρνηθεί να συνυπογράψει τον κοινωνικό χάρτη) συμφώνησαν στην ενσωμάτωση της συμφωνίας για την κοινωνική πολιτική στο κείμενο της συνθήκης ΕΚ. Τέλος με τη Συνθήκη της Νίκαιας υιοθετήθηκε ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 1994, η Επιτροπή άρχισε να συζητά (θεωρητικά) την ιδέα ενός Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου που θα ήταν ένα παγκόσμιο πρότυπο αρμονίας οικονομικής και κοινωνικής προόδου. Ο βασικός πυλώνας του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου αναφέρεται στη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά το επίπεδο υλοποίησης του έχει υποστεί σημαντική κριτική.

Μια μεγάλη αλλαγή στην έμφαση και τη διακυβέρνηση της κοινωνικής πολιτικής έγινε με την υιοθέτηση της Στρατηγικής της Λισσαβόνας το 2000, που έθεσε την κοινωνική ενσωμάτωση ως έναν από τους τρεις βασικούς στόχους της κοινοτικής αναπτυξιακής πολιτικής. Ενώ η κοινωνική συνοχή ήταν πάντα μέρος του κοινοτικού γίγνεσθαι η διαπίστωση των προβλημάτων του κοινωνικού αποκλεισμού των μακροχρόνια ανέργων, ανειδίκευτων και μειονοτήτων έβαλε τις βάσεις για τη διάσταση της ανάγκης κοινωνικής ενσωμάτωσης των πιο ευπαθών ομάδων. Έτσι η κοινωνική ενσωμάτωση απέκτησε τη δική της Ανοικτή Μέθοδο Συντονισμού και ενσωματώθηκαν οι δείκτες προόδου της στην παρακολούθηση της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Με βάση αυτή τη μέθοδο η Επιτροπή δίνει κίνητρα για τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών στον κοινωνικό τομέα και για να διευκολύνει το συντονισμό των δράσεων τους. Οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούν για παράδειγμα να πάρουν τη μορφή μελετών ή γνωμών που στοχεύουν στον καθορισμό κατευθυντήριων γραμμών και δεικτών καθώς και στην οργάνωση της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών μέσω της διοργάνωσης τακτικής αξιολόγησης.

Έτσι η Ένωση έχει αρμοδιότητα στους τομείς που αφορούν την Ενιαία Αγορά και τους Χάρτες Δικαιωμάτων, πρακτικά δηλαδή σε ότι αφορά το κοινοτικό δίκαιο και υιοθετείται σε θέματα όπως ελάχιστες προδιαγραφές για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων, βασικοί κανόνες για τις συνθήκες εργασίας και την κοινωνική ασφάλιση και προστασία των εργαζομένων (ωστόσο τα κράτη μέλη παραμένουν αρμόδια για τον τρόπο λειτουργίας των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης τους) και θέματα ισότητας.

Ο τρόπος υλοποίησης αφορά εκτός από τη Ανοικτή Μέθοδο Συντονισμού διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους και συνεργασία με εκπαιδευτικές προσπάθειες για τη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού και την προετοιμασία του για τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Οι στόχοι της κοινωνικής πολιτικής μετά τη Λισαβόνα γίνονται πιο ξεκάθαροι. Με την στρατηγική Ευρώπη 2020 τέθηκε στόχος να ξεφύγουν από τη φτώχεια 20 εκ. άνθρωποι.

Η ΕΕ έχει δημιουργήσει και χρηματοδοτεί οργανισμούς που βοηθούν την μελέτη των κοινωνικών προβλημάτων την επικοινωνία με τα κράτη-μέλη και την υλοποίηση των ειδικών δράσεων της εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής. Οι κυριότεροι τέτοιοι οργανισμοί είναι:

- Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (CEDEFOP), το Cedefop είναι το κέντρο αναφοράς για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο παρέχει στοιχεία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθώς και τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους που εργάζονται μαζί σε αυτόν τον τομέα. Ο στόχος είναι να εξασφαλιστεί ότι οι άνθρωποι αποκτούν τις σωστές δεξιότητες, μετακινούνται εύκολα μεταξύ θέσεων εργασίας, τομείς και χώρες, και οι δεξιότητές που έχουν αποκτήσει αναγνωρίζονται⁴¹.
- Το Ίδρυμα για τις Συνθήκες Εργασίας και Ζωής (Eurofound), όπου γίνεται έρευνα για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και ζωής των Ευρωπαίων πολιτών⁴².

10.3 Τα κύρια σημεία της κοινωνικής κατάστασης και πολιτικής στην ΕΕ

10.3.1 Η συνολική εικόνα

Τα κράτη μέλη της ΕΕ ανήκουν στις αναπτυσσόμενες χώρες (όπως φαίνεται από τα στοιχεία του κατά κεφαλήν εισοδήματος στο Παράρτημα) και τα περισσότερα συνεχίζουν να έχουν μια σταθερή πορεία ανόδου του εισοδήματος τους. Επίσης, ο δείκτης ανισότητας του εισοδήματος πρακτικά δεν έχει αυξηθεί στο σύνολο τα τελευταία χρόνια, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, αν και αυξάνεται σε συγκεκριμένα κράτη-μέλη.

Πίνακας 10.1: Δείκτης Gini (κλίμακα 0-100)

	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΕ (28 χώρες)				30,4	30,8	30,4	30,5	31,0
ΕΕ (27 χώρες)			30,6	30,4	30,7	30,4	30,5	31,0
ΕΕ (15 χώρες)	31	29	30,0	30,5	30,8	30,4	30,4	31,0
Αυστρία	27	24	26,3	28,3	27,4	27,6	27,0	27,6
Βέλγιο	29	30	28,0	26,6	26,3	26,5	25,9	25,9

⁴¹ <http://www.gsae.edu.gr/el/european-union/cedefop>

⁴² http://europa.eu/about-eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/policy_agencies/eurofound/index_en.htm

	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Βουλγαρία		25	25	33,2	35,0	33,6	35,4	35,4
Γαλλία	29	28	27,7	29,8	30,8	30,5	30,1	29,2
Γερμανία	29	25	26,1	29,3	29,0	28,3	29,7	30,7
Δανία	20		23,9	26,9	27,8	28,1	27,5	27,5
Ελλάδα	35	33	33,2	32,9	33,5	34,3	34,4	34,5
Εσθονία		36	34,1	31,3	31,9	32,5	32,9	
Ην. Βασίλειο	32	32	34,6	32,9	33,0	31,3	30,2	31,6
Ιρλανδία	33	30	31,9	30,7	29,8	29,9	30,0	
Ισπανία	34	32	32,2	33,5	34,0	34,2	33,7	34,7
Ιταλία	33	29	32,8	31,2	31,9	31,9	32,5	32,7
Κροατία			30	31,6	31,2	30,9	30,9	
Κύπρος			28,7	30,1	29,2	31,0	32,4	34,8
Λετονία		34	36,2	35,9	35,1	35,7	35,2	35,5
Λιθουανία		31	36,3	37,0	33,0	32,0	34,6	35,0
Λουξεμβούργο	29	26	26,5	27,9	27,2	28,0	30,4	
Μάλτα		30	27,0	28,6	27,2	27,1	27,9	27,7
Ολλανδία	29	29	26,9	25,5	25,8	25,4	25,1	26,3
Ουγγαρία		26	27,6	24,1	26,8	26,9	28,0	27,9
Πολωνία		30	35,6	31,1	31,1	30,9	30,7	30,8
Πορτογαλία	37	36	38,1	33,7	34,2	34,5	34,2	
Ρουμανία		29	31	33,3	33,2	33,2	34,0	34,7
Σλοβακία			26,2	25,9	25,7	25,3	24,2	26,1
Σλοβενία		22	23,8	23,8	23,8	23,7	24,4	25,0
Σουηδία			23,4	24,1	24,4	24,8	24,9	25,4
Τσεχία			26,0	24,9	25,2	24,9	24,6	25,1
Φινλανδία		24	26,0	25,4	25,8	25,9	25,4	25,6

Πηγή: Eurostat, 2015, “Population and social conditions”.

10.3.2 Απασχόληση και ανεργία

Η ανεργία είναι το καίριο κοινωνικό πρόβλημα στην ΕΕ (και όχι μόνο). Το πρόβλημα της ανεργίας είναι καταρχήν κοινωνικό, εφόσον η μακροχρόνια ανεργία οδηγεί σε φτώχεια και αποκλεισμό αλλά είναι και οικονομικό πρόβλημα εφόσον οδηγεί σε χαμηλότερο από το άριστο εισόδημα.

Σε ολόκληρη την ΕΕ, η μείωση της ανεργίας – και ιδίως των περιόδων της μακροχρόνιας ανεργίας – αποτελεί προτεραιότητα. Η πολιτική της ΕΕ είναι να αναδεικνύ-

ει τον ρόλο των αποτελεσματικών πολιτικών απασχόλησης εστιάζοντας στις καλές πρακτικές των κρατών μελών. Στόχος είναι η απασχολησιμότητα του εργατικού δυναμικού και οι πολιτικές που συστήνονται αφορούν στην εκπαίδευση και στην αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας.

Το ποσοστό της απασχόλησης διαφέρει στα κράτη μέλη όχι μόνο λόγω της ανεργίας αλλά και λόγω των κοινωνικών προτύπων. Είναι ιδιαίτερα ψηλό, πάνω από 70% στις Σκανδιναβικές χώρες τη Γερμανία, την Αυστρία και το ΗΒ και αισθητά χαμηλότερο στις Νότιες χώρες. Γενικά όμως το ποσοστό αυξάνεται καθώς νέες κατηγορίες μπαίνουν στην αγορά εργασίας.

Πίνακας 10.2: Ποσοστό απασχόλησης (άτομα 15-64 ετών)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΕ (28 χώρες)		63,3	64,0	64,1	64,0	64,0	64,8
ΕΕ (27 χώρες)	62,1	63,4	64,1	64,2	64,1	64,1	64,9
Αυστρία	67,9	67,4	70,8	71,1	71,4	71,4	71,1
Βέλγιο	60,9	61,1	62,0	61,9	61,8	61,8	61,9
Βουλγαρία	51,5	55,8	59,7	58,4	58,8	59,5	61,0
Γαλλία	61,7	63,2	63,5	63,4	63,5	63,6	63,8
Γερμανία	65,3	65,5	71,1	72,7	73,0	73,5	73,8
Δανία	76,4	75,9	73,3	73,1	72,6	72,5	72,8
Ελλάδα	56,6	59,6	59,1	55,1	50,8	48,8	49,4
Εσθονία	60,9	64,8	61,2	65,3	67,1	68,5	69,6
Ην. Βασίλειο	71,0	71,7	69,4	69,3	69,9	70,5	71,9
Ιρλανδία	64,5	67,6	59,6	58,9	58,8	60,5	61,7
Ισπανία	56,1	63,6	58,8	58,0	55,8	54,8	56,0
Ιταλία	53,4	57,6	56,8	56,8	56,6	55,5	55,7
Κροατία		55,0	57,4	55,2	53,5	52,5	54,6
Κύπρος	65,4	68,5	68,9	67,6	64,6	61,7	62,1
Λετονία	57,4	62,1	58,5	60,8	63,0	65,0	66,3
Λιθουανία	59,6	62,9	57,6	60,2	62,0	63,7	65,7
Λουξεμβούργο	62,7	63,6	65,2	64,6	65,8	65,7	66,6
Μάλτα	54,5	53,6	56,2	57,9	59,1	60,8	62,3
Ολλανδία	72,9	73,2	74,7	74,2	74,4	73,6	73,1
Ουγγαρία	55,9	56,9	54,9	55,4	56,7	58,1	61,8
Πολωνία	55,1	52,8	58,9	59,3	59,7	60,0	61,7
Πορτογαλία	68,2	67,3	65,3	63,8	61,4	60,6	62,6
Ρουμανία	64,2	57,6	60,2	59,3	60,2	60,1	61,0

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Σλοβακία	56,3	57,7	58,8	59,3	59,7	59,9	61,0
Σλοβενία	62,7	66,0	66,2	64,4	64,1	63,3	63,9
Σουηδία	71,1	72,5	72,1	73,6	73,8	74,4	74,9
Τσεχία	64,9	64,8	65,0	65,7	66,5	67,7	69,0
Φινλανδία	68,1	68,4	68,1	69,0	69,4	68,9	68,7

Η εικόνα της ανεργίας, που περιλαμβάνει τους ενήλικες που επιθυμούν αλλά δεν μπορούν να εργαστούν δείχνει ακόμα πιο έντονα τα προβλήματα των οικονομικά αδύναμων κρατών-μελών:

Πίνακας 10.3: Ποσοστό απασχόλησης (άτομα 15-64 ετών)

	1983	1985	1990	1995	2000	2005	2008	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΕ (28 χώρες)					8,9	9,0	7,0	9,6	9,7	10,5	10,9	10,2
Αυστρία				4,2	3,9	5,6	4,1	4,8	4,6	4,9	5,4	5,6
Βέλγιο	10,7	10,1	6,6	9,7	6,9	8,5	7,0	8,3	7,2	7,6	8,4	8,5
Βουλγαρία					16,4	10,1	5,6	10,3	11,3	12,3	13,0	11,4
Γαλλία	7,3	8,7	7,9	10,2	8,6	8,9	7,4	9,3	9,2	9,8	10,3	10,3
Γερμανία				8,2	7,9	11,2	7,4	7,0	5,8	5,4	5,2	5,0
Δανία	8,4	6,7	7,2	6,7	4,3	4,8	3,4	7,5	7,6	7,5	7,0	6,6
Ελλάδα					11,2	10,0	7,8	12,7	17,9	24,5	27,5	26,5
Εσθονία					14,6	8,0	5,5	16,7	12,3	10,0	8,6	7,4
Ην. Βασίλειο	10,8	11,2	6,9	8,5	5,4	4,8	5,6	7,8	8,1	7,9	7,6	6,1
Ιρλανδία	13,9	16,8	13,4	12,3	4,3	4,4	6,4	13,9	14,7	14,7	13,1	11,3
Ισπανία			15,5	20,7	11,9	9,2	11,3	19,9	21,4	24,8	26,1	24,5
Ιταλία	7,4	8,2	8,9	11,2	10,0	7,7	6,7	8,4	8,4	10,7	12,1	12,7
Κροατία					15,8	13,0	8,6	11,7	13,7	16,0	17,3	17,3
Κύπρος					4,8	5,3	3,7	6,3	7,9	11,9	15,9	16,1
Λετονία					14,3	10,0	7,7	19,5	16,2	15,0	11,9	10,8
Λιθουανία					16,4	8,3	5,8	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7
Λουξ/ργο	3,4	2,9	1,7	2,9	2,2	4,6	4,9	4,6	4,8	5,1	5,9	6,0
Μάλτα					6,7	6,9	6,0	6,9	6,4	6,3	6,4	5,9
Ολλανδία	9,5	8,4	6,1	8,3	3,7	5,9	3,7	5,0	5,0	5,8	7,3	7,4
Ουγγαρία					6,3	7,2	7,8	11,2	11,0	11,0	10,2	7,7
Πολωνία					16,1	17,9	7,1	9,7	9,7	10,1	10,3	9,0
Πορτογαλία	8,9	9,8	5,6	7,9	5,1	8,8	8,8	12,0	12,9	15,8	16,4	14,1

	1983	1985	1990	1995	2000	2005	2008	2010	2011	2012	2013	2014
Ρουμανία					7,6	7,1	5,6	7,0	7,2	6,8	7,1	6,8
Σλοβακία					18,9	16,4	9,6	14,5	13,7	14,0	14,2	13,2
Σλοβενία					6,7	6,5	4,4	7,3	8,2	8,9	10,1	9,7
Σουηδία	3,7	2,9	1,7	8,8	5,6	7,7	6,2	8,6	7,8	8,0	8,0	7,9
Τσεχία				4,0	8,8	7,9	4,4	7,3	6,7	7,0	7,0	6,1
Φινλανδία			3,2	15,4	9,8	8,4	6,4	8,4	7,8	7,7	8,2	8,7

10.3.3 Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός

Η καταπολέμηση της φτώχειας είναι από τους βασικούς πυλώνες της Ευρώπης 2020 (και της Στρατηγικής της Λισσαβόνας πριν από αυτήν) αλλά τα μέσα που διατίθενται από πλευράς ΕΕ είναι περιορισμένα. Το επίπεδο της σχετικής φτώχειας στο σύνολο της Ένωσης παραμένει πρακτικά σταθερό και πολύ ψηλό. Είναι ενδιαφέρον ότι τα ψηλά ποσοστά φτώχειας δεν συμπίπτουν με τον μέσο όρο του εισοδήματος των κρατών-μελών. Πλούσιες χώρες όπως η Φινλανδία και το ΗΒ έχουν ψηλότερα ποσοστά σχετικής φτώχειας από τις Νότιες χώρες.

Πίνακας 10.4: Ποσοστό πληθυσμού υπό τον κίνδυνο φτώχειας πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (συντάξεις εξαιρούνται από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις)

	2003	2005	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΕ (28 χώρες)					26,0	26,3	25,7	25,9	26,0
ΕΕ (27 χώρες)		26,0	25,8	25,4	25,9	26,3	25,7	25,9	26,0
ΕΕ (15 χώρες)		25,5	25,7	25,5	26,2	26,6	26,1	26,4	26,4
Αυστρία	24,5	25,5	24,7	25,3	26,0	27,1	25,8	25,9	25,4
Βέλγιο	29,1	28,4	27,4	26,8	26,6	27,9	27,7	26,3	27,5
Βουλγαρία			25,6	26,4	27,1	27,4	25,9	26,7	27,2
Γαλλία		26,0	26,3	23,8	24,8	24,5	23,8	24,3	24,0
Γερμανία		23,1	24,8	24,1	24,3	25,1	24,3	24,5	25,0
Δανία	32,0	29,9	27,1	31,2	29,1	28,4	28,3	28,1	26,8
Ελλάδα	23,7	22,7	23,8	22,7	23,8	24,7	26,9	28,0	26,0
Εσθονία		24,2	25,2	25,8	24,9	24,9	24,8	25,2	
Ην. Βασιλείο		30,4	29,9	30,4	31,0	30,5	29,7	30,1	29,3
Ιρλανδία	30,9	32,3	33,1	37,5	39,9	39,6	39,3	38,5	
Ισπανία		24,7	23,7	26,9	28,8	30,0	29,1	30,0	31,1
Ιταλία		23,4	24,1	23,2	23,3	24,4	24,4	24,6	25,0
Κροατία					30,0	30,7	30,6	29,7	

	2003	2005	2007	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Κύπρος		21,7	21,0	23,6	23,5	23,5	23,5	24,3	24,6
Λετονία		25,9	27,5	31,0	28,6	26,8	25,6	25,8	26,9
Λιθουανία		26,2	25,5	28,7	31,3	30,2	28,4	30,3	27,5
Λουξ/ργιο	23,2	23,8	23,4	27,0	29,1	27,2	29,0	29,4	
Μάλτα		20,1	21,5	22,9	23,5	23,2	24,0	23,3	23,8
Ολλανδία		21,8	20,6	20,5	21,1	20,9	20,6	20,8	21,5
Ουγγαρία		29,4	29,3	28,9	28,4	28,9	27,1	26,3	26,3
Πολωνία		29,9	26,3	23,7	24,6	24,1	22,9	22,8	22,8
Πορτογαλία		25,7	24,2	24,3	26,3	25,3	25,3	25,5	
Ρουμανία			30,9	29,0	27,5	29,1	28,0	27,7	28,4
Σλοβακία		21,9	18,2	17,1	19,8	19,5	20,0	20,1	19,6
Σλοβενία		25,9	23,1	22,0	24,2	24,2	25,2	25,3	25,1
Σουηδία		28,6	27,5	26,6	26,6	28,0	27,5	27,1	28,5
Τσεχία		21,2	20,1	17,9	18,1	18,0	17,6	16,6	17,2
Φινλανδία		28,0	28,9	26,2	27,0	27,4	26,9	26,4	27,6

Πηγή: Eurostat, 2015, “Population and social conditions”.

Τα ποσοστά κινδύνου του κοινωνικού αποκλεισμού ωστόσο είναι συγκριτικά ψηλότερα στις χώρες της Νότιας και Ανατολικής Ευρώπης.

Πίνακας 10.5: Ποσοστό πληθυσμού υπό τον κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού

	2004	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΕ (28 χώρες)				23,7	24,3	24,7	24,5	
ΕΕ (27 χώρες)		25,3	23,8	23,6	24,2	24,7	24,5	
ΕΕ (15 χώρες)		21,9	21,7	21,8	22,6	23,1	23,1	
Αυστρία	17,9	17,8	20,6	18,9	19,2	18,5	18,8	19,2
Βέλγιο	21,6	21,5	20,8	20,8	21,0	21,6	20,8	21,2
Βουλγαρία		61,3	44,8	49,2	49,1	49,3	48,0	40,1
Γαλλία	19,8	18,8	18,5	19,2	19,3	19,1	18,1	
Γερμανία		20,2	20,1	19,7	19,9	19,6	20,3	
Δανία	16,5	16,7	16,3	18,3	18,9	19,0	18,9	17,8
Ελλάδα	30,9	29,3	28,1	27,7	31,0	34,6	35,7	36,0
Εσθονία	26,3	22,0	21,8	21,7	23,1	23,4	23,5	
Ην. Βασίλειο		23,7	23,2	23,2	22,7	24,1	24,8	
Ιρλανδία	24,8	23,3	23,7	27,3	29,4	30,0	29,5	

	2004	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014
Ισπανία	25,0	24,0	24,5	26,1	26,7	27,2	27,3	29,2
Ιταλία	26,4	25,9	25,3	24,5	28,2	29,9	28,4	28,1
Κροατία				31,1	32,6	32,6	29,9	
Κύπρος		25,4	23,3	24,6	24,6	27,1	27,8	27,4
Λετονία		42,2	34,2	38,2	40,1	36,2	35,1	32,7
Λιθουανία		35,9	28,3	34,0	33,1	32,5	30,8	27,3
Λουξ/ργο	16,1	16,5	15,5	17,1	16,8	18,4	19,0	
Μάλτα		19,5	20,1	21,2	22,1	23,1	24,0	23,8
Ολλανδία		16,0	14,9	15,1	15,7	15,0	15,9	17,1
Ουγγαρία		31,4	28,2	29,9	31,0	32,4	33,5	31,1
Πολωνία		39,5	30,5	27,8	27,2	26,7	25,8	24,7
Πορτογαλία	27,5	25,0	26,0	25,3	24,4	25,3	27,5	
Ρουμανία			44,2	41,4	40,3	41,7	40,4	
Σλοβακία		26,7	20,6	20,6	20,6	20,5	19,8	18,4
Σλοβενία		17,1	18,5	18,3	19,3	19,6	20,4	20,4
Σουηδία	16,9	16,3	14,9	15,0	16,1	15,6	16,4	
Τσεχία		18,0	15,3	14,4	15,3	15,4	14,6	14,8
Φινλανδία	17,2	17,1	17,4	16,9	17,9	17,2	16,0	17,3

Πηγή: Eurostat, 2015, "Population and social conditions".

10.3.4 Επίπεδο εκπαίδευσης

Όπως φαίνεται από τους παρακάτω Πίνακες το επίπεδο της εκπαίδευσης βελτιώνεται σταδιακά και σταθερά αυξάνοντας τα ποσοστά της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης:

Πίνακας 10.6: Ποσοστό ατόμων με επίπεδο εκπαίδευσης «λιγότερο από πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση» (ISCED 0-2), (άτομα 15-64 ετών)

	2004	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΕ (28 χώρες)	38,3		34,9	33,3	32,2	31,4	30,4	29,8
ΕΕ (27 χώρες)	38,3	36,4	35,0	33,4	32,3	31,4	30,4	29,9
ΕΕ (15 χώρες)	40,6	38,9	37,4	35,7	34,6	33,7	32,6	32,0
Αυστρία	27,5	27,3	26,5	24,8	24,7	24,0	23,5	21,7
Βέλγιο	42,4	39,4	36,8	35,7	34,9	34,4	33,4	32,4

	2004	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014
Βουλγαρία	38,5	34,4	32,0	29,2	27,1	25,9	24,7	24,8
Γαλλία	40,7	38,5	36,2	34,7	34,0	33,0	30,6	29,2
Γερμανία	25,1	25,7	23,1	21,9	18,9	18,5	18,1	19,7
Δανία	27,0	26,6	34,4	33,3	32,3	31,4	31,0	29,2
Ελλάδα	46,9	46,5	44,6	43,3	41,9	40,7	39,4	38,0
Εσθονία	23,2	22,2	21,7	19,4	18,8	18,1	16,8	15,5
Ην. Βασίλειο	30,3	27,6	28,2	25,4	24,4	23,6	23,0	22,1
Ιρλανδία	41,4	38,4	35,7	33,5	32,7	31,8	30,4	28,8
Ισπανία	58,6	54,7	53,5	51,7	50,6	50,1	49,3	48,4
Ιταλία	56,2	54,1	52,4	50,7	49,8	48,5	47,6	46,6
Κροατία	36,1	34,1	30,4	29,2	28,1	26,6	25,5	23,9
Κύπρος	42,8	37,3	34,2	33,2	31,8	29,9	29,0	29,4
Λετονία	29,3	27,2	24,7	21,2	21,1	19,0	17,9	17,0
Λιθουανία	26,7	25,5	22,8	20,6	19,1	17,9	16,7	16,1
Λουξ/ργο	42,8	41,1	38,4	30,0	30,2	29,4	27,1	26,2
Μάλτα	76,0	69,6	67,5	62,9	62,0	60,2	58,5	57,5
Ολλανδία	35,8	34,4	33,3	34,0	33,9	33,2	31,4	31,2
Ουγγαρία	34,6	32,3	30,4	28,5	27,8	26,6	25,5	24,4
Πολωνία	26,6	23,7	22,3	20,4	19,8	18,9	18,1	17,3
Πορτογαλία	76,3	74,4	73,5	70,4	67,5	65,1	63,2	60,6
Ρουμανία	39,7	36,7	34,6	35,0	34,3	33,5	32,8	34,9
Σλοβακία	24,0	21,2	19,5	17,9	17,2	16,6	16,1	16,4
Σλοβενία	27,9	25,3	24,1	22,7	21,6	20,8	20,3	19,9
Σουηδία	24,5	29,2	28,4	27,0	26,4	25,9	24,9	24,2
Τσεχία	19,4	17,7	17,0	15,1	14,6	14,2	13,5	13,0
Φινλανδία	31,9	29,9	28,7	26,6	25,8	24,8	23,6	22,9

Πηγή: Eurostat, 2015, “Population and social conditions”.

Πίνακας 10.7: Ποσοστό ατόμων με επίπεδο εκπαίδευσης «ανώτερη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση» (ISCED 3 και 4), (άτομα 15-64 ετών)

	2004	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΕ (28 χώρες)	43,8		44,9	44,9	45,2	45,2	45,4	45,3
ΕΕ (27 χώρες)	43,7	44,5	44,8	44,9	45,1	45,1	45,3	45,2
ΕΕ (15 χώρες)	39,8	40,5	40,9	41,1	41,4	41,4	41,7	41,9

	2004	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014
Αυστρία	57,3	58,4	58,9	59,4	59,5	59,6	59,4	52,2
Βέλγιο	33,1	34,6	36,2	35,1	36,1	35,8	36,6	36,5
Βουλγαρία	44,7	48,0	49,7	51,8	53,4	54,1	53,8	52,5
Γαλλία	38,7	39,3	40,6	40,6	40,8	40,8	42,0	42,6
Γερμανία	54,5	54,7	55,8	55,8	57,3	57,1	57,0	57,2
Δανία	46,5	45,2	40,1	40,2	40,9	41,2	41,0	42,1
Ελλάδα	37,1	36,4	37,2	37,4	37,6	38,3	38,4	39,0
Εσθονία	50,7	50,3	50,0	50,9	50,2	50,2	51,2	51,5
Ην. Βασίλειο	43,7	44,8	43,7	43,7	43,0	42,6	42,2	42,1
Ιρλανδία	35,1	35,5	35,8	35,4	35,6	35,2	35,1	37,2
Ισπανία	19,2	21,0	21,3	21,7	22,0	21,9	21,8	22,0
Ιταλία	34,8	35,4	36,0	37,3	38,1	38,6	38,9	39,5
Κροατία	51,2	53,0	56,3	55,4	56,7	57,9	57,7	57,9
Κύπρος	33,3	36,8	36,6	36,6	36,4	37,1	37,6	36,2
Λετονία	55,5	55,6	55,2	57,0	56,3	56,9	56,1	57,0
Λιθουανία	53,6	53,9	53,2	53,8	54,4	54,9	54,9	53,9
Λουξ/ργιο	37,9	39,4	38,9	41,1	39,5	38,6	39,0	35,9
Μάλτα	14,5	19,6	21,0	23,5	23,8	24,5	25,4	25,9
Ολλανδία	39,6	40,3	39,7	39,2	39,2	39,3	40,5	40,3
Ουγγαρία	51,8	53,2	53,8	55,0	54,7	54,9	55,5	55,9
Πολωνία	61,2	61,9	61,8	61,0	60,7	60,5	60,3	59,9
Πορτογαλία	13,8	14,9	14,9	16,9	18,1	19,3	20,6	21,3
Ρουμανία	52,2	54,3	55,4	54,0	53,8	54,0	54,2	51,8
Σλοβακία	66,0	67,2	68,5	67,5	67,0	67,0	66,8	66,2
Σλοβενία	57,1	57,5	57,7	57,6	57,6	57,0	56,1	55,9
Σουηδία	51,8	45,6	45,4	45,4	45,1	44,9	44,6	43,9
Τσεχία	70,4	71,2	71,0	70,8	70,0	69,5	69,2	69,0
Φινλανδία	41,4	42,3	42,2	42,7	42,6	43,4	43,8	43,3

Πηγή: Eurostat, 2015, "Population and social conditions".

Στο επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η συσχέτιση εισοδήματος, ανταγωνιστικότητας και επιπέδου εκπαίδευσης είναι πάρα πολύ υψηλή.

Πίνακας 10.8: Ποσοστό ατόμων με επίπεδο εκπαίδευσης «Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-8)», (άτομα 15-64 ετών)

	2004	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΕ (28 χώρες)	17,9		20,2	21,7	22,6	23,5	24,3	24,8
ΕΕ (27 χώρες)	18,0	19,1	20,3	21,8	22,7	23,5	24,3	24,9
ΕΕ (15 χώρες)	19,6	20,6	21,7	23,1	24,0	24,9	25,6	26,1
Αυστρία	15,2	14,3	14,6	15,9	15,9	16,4	17,1	26,1
Βέλγιο	24,5	26,1	27,0	29,3	29,0	29,8	30,0	31,2
Βουλγαρία	16,8	17,6	18,3	18,9	19,5	20,0	21,5	22,7
Γαλλία	20,6	22,3	23,2	24,7	25,3	26,2	27,4	28,3
Γερμανία	20,4	19,6	21,0	22,3	23,8	24,4	24,9	23,1
Δανία	26,6	28,2	25,4	26,5	26,8	27,4	28,0	28,8
Ελλάδα	16,1	17,1	18,2	19,3	20,5	21,1	22,2	23,0
Εσθονία	26,0	27,5	28,3	29,7	31,0	31,7	32,0	32,9
Ην. Βασίλειο	26,0	27,6	28,1	30,9	32,6	33,8	34,7	35,7
Ιρλανδία	23,5	26,2	28,5	31,2	31,7	33,1	34,5	33,9
Ισπανία	22,3	24,3	25,2	26,6	27,4	28,0	28,8	29,6
Ιταλία	9,1	10,4	11,6	12,0	12,2	12,9	13,4	13,9
Κροατία	12,7	13,0	13,2	15,4	15,2	15,5	16,8	18,2
Κύπρος	24,0	25,9	29,2	30,2	31,9	33,0	33,4	34,4
Λετονία	15,2	17,2	20,1	21,8	22,6	24,0	26,0	25,9
Λιθουανία	19,7	20,7	24,0	25,5	26,5	27,2	28,4	30,0
Λουξ/ργιο	19,3	19,4	22,7	28,9	30,3	32,1	33,9	37,9
Μάλτα	9,5	10,8	11,5	13,6	14,2	15,3	16,1	16,6
Ολλανδία	24,5	25,3	27,0	26,8	26,8	27,5	28,1	28,5
Ουγγαρία	13,6	14,6	15,8	16,5	17,5	18,5	19,0	19,8
Πολωνία	12,2	14,4	16,0	18,6	19,5	20,6	21,6	22,7
Πορτογαλία	9,9	10,7	11,6	12,7	14,4	15,5	16,3	18,0
Ρουμανία	8,1	9,0	10,0	11,1	12,0	12,6	12,9	13,3
Σλοβακία	10,0	11,6	12,0	14,6	15,8	16,4	17,1	17,4
Σλοβενία	15,0	17,2	18,2	19,6	20,8	22,3	23,6	24,2
Σουηδία	23,7	25,2	26,2	27,5	28,4	29,2	30,4	31,9
Τσεχία	10,1	11,1	12,1	14,2	15,3	16,3	17,3	18,0
Φινλανδία	26,8	27,8	29,1	30,7	31,6	31,8	32,6	33,8

Πηγή: Eurostat, 2015, "Population and social conditions".

10.3.5 Επί μέρους πρωτοβουλίες

Η ΕΕ έχει παίξει ενεργό ρόλο στην προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ) με μελέτες, τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για την ΕΚΕ, ευαισθητοποίηση και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, πληροφόρηση, έρευνα και εκπαίδευση, σε έργα υποστήριξης για άτομα με ειδικές ανάγκες, μειονότητες κλπ. Τα έργα αυτά έχουν συμβολικό χαρακτήρα, λόγω της χαμηλής δυνατότητας χρηματοδότησης τους.

10.4 Χρηματοδότηση προγραμμάτων

Οι κοινοτικές παρεμβάσεις είναι, σχετικά με τις ανάγκες, μικρού προϋπολογισμού προγράμματα, τα οποία έχουν ως στόχο να σηματοδοτήσουν την κοινοτική αλληλεγγύη και να χρησιμοποιηθούν ως πιλοτικά έργα για ευρύτερη διάδοση των μεθόδων αποτελεσματικής κοινωνικής πολιτικής.

Πίνακας 10.9: Προϋπολογισμός Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου ανά χώρα, 2007-2013 (Ευρώ)

	ΕΕ	Εθνικές δαπάνες	Ιδιωτικές δαπάνες*	Σύνολο
Αυστρία	524.412.560	556.090.082	80.000.000	1.160.502.642
Βέλγιο	1.073.217.594	1.163.472.928	92.532.777	2.329.223.299
Βουλγαρία	1.179.738.062	208.189.069	0.00	1.387.927.131
Γαλλία	5.494.547.990	3.724.734.676	1.205.253.190	10.424.535.856
Γερμανία	9.357.643.955	4.839.180.507	1.487.191.021	15.684.015.483
Δανία	254.788.619	175.229.442	79.559.177	509.577.238
Ελλάδα	4.363.800.403	770.082.816	0.00	5.133.883.219
Εσθονία	391.517.329	52.642.230	17.178.031	461.337.590
Ην. Βασίλειο	4.498.917.728	4.050.113.275	106.280.008	8.655.311.011
Ιρλανδία	375.362.370	372.362.370	3.000.000	750.724.740
Ισπανία	7.933.161.229	2.983.279.473	129.826.741	11.046.267.443
Ιταλία	6.960.542.469	7.057.364.485	0.00	14.017.906.954
Κροατία	152.413.106	25.621.018	1.275.467	179.309.591
Κύπρος	119.769.154	21.135.734	0.00	140.904.888
Λετονία	583.103.717	70.210.559	32.690.097	686.004.373
Λιθουανία	1.028.306.727	119.392.408	62.073.486	1.209.772.621
Λουξ/ργο	25.243.666	25.243.666	0.00	50.487.332

	ΕΕ	Εθνικές δαπάνες	Ιδιωτικές δαπάνες*	Σύνολο
Μάλτα	112.000.000	19.764.707	0.00	131.764.707
Ολλανδία	830.002.737	728.844.717	400.985.149	1.959.832.603
Ουγγαρία	3.612.105.277	635.336.123	2.094.225	4.249.535.625
Πολωνία	10.007.397.937	1.766.011.401	0.00	11.773.409.338
Πορτογαλία	6.853.387.865	2.344.937.802	0.00	9.198.325.667
Ρουμανία	3.684.147.618	649.920.063	0.00	4.334.067.681
Σλοβακία	1.484.030.338	261.887.713	0.00	1.745.918.051
Σλοβενία	755.699.370	133.358.718	0.00	889.058.088
Σουηδία	691.551.158	691.551.158	0.00	1.383.102.316
Τσεχία	3.672.830.865	641.813.892	1.500.000	4.316.144.757
Φινλανδία	618.564.064	801.836.655	0.00	1.420.400.719
Σύνολο	76.638.203.907	34.889.607.687	3.701.439.369	115.229.250.963

* Οι ιδιωτικές δαπάνες: κάθε επιλέξιμη δαπάνη που συμβάλλει στη χρηματοδότηση των εργασιών της οποίας η προέλευση δεν είναι ο δημόσιος προϋπολογισμός, για παράδειγμα ίδια δαπάνη από ιδιωτικούς φορείς που επωφελούνται από τη στήριξη του ΕΚΤ.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015, “Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο”. <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=574&langId=en>

Την περίοδο 2014-2020, οι χορηγήσεις του ΕΚΤ ανέρχονται σε 24,8% του προϋπολογισμού των διαρθρωτικών ταμείων. Το ελάχιστο μερίδιο που έχει εισαχθεί για πρώτη φορά από το 2014 ουσιαστικά θέτει τέρμα στη σταδιακή μείωση του μεριδίου της ΕΚΤ στα τελευταία 25 χρόνια. 18 κράτη μέλη αποφάσισαν να διαθέσουν επιπλέον κεφάλαια για την ΕΚΤ πέραν του ελάχιστου μεριδίου. Μια πιο λεπτομερής ανάλυση συμπεριλαμβανομένης της εθνικής συγχρηματοδότησης θα είναι διαθέσιμα μόνο μετά την έγκριση όλων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Πίνακας 10.10: Προϋπολογισμός Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου ανά χώρα, 2014-2020

	Ελάχιστη κατανομή		Πραγματική κατανομή (εγκρίνοντας τη συμφωνία εταιρικής σχέσης)	
	Ποσοστό διαρθρωτικών ταμείων	Τρέχουσες τιμές (Ευρώ)	Τρέχουσες τιμές (Ευρώ)	Ποσοστό διαρθρωτικών ταμείων
Αυστρία	43,50%	425.582.003	442.087.353	45,20%
Βέλγιο	52,00%	1.028.719.649	1.028.719.649	52,00%
Βουλγαρία	28,70%	1.460.627.776	1.521.627.776	29,90%
Γαλλία	41,70%	6.026.907.278	6.026.907.278	41,70%

	Ελάχιστη κατανομή		Πραγματική κατανομή (εγκρίνοντας τη συμφωνία εταιρικής σχέσης)	
	Ποσοστό διαρθρωτικών ταμείων	Τρέχουσες τιμές (Ευρώ)	Τρέχουσες τιμές (Ευρώ)	Ποσοστό διαρθρωτικών ταμείων
Γερμανία	36,80%	6.723.160.961	7.495.616.321	41,00%
Δανία*	50,00%	163.252.509	206.615.841	50,00%
Ελλάδα	28,10%	3.335.044.542	3.690.994.020	31,10%
Εσθονία	18,00%	443.022.913	586.977.010	23,90%
Ην. Βασίλειο	45,90%	4.942.593.693	4.942.593.693	45,90%
Ιρλανδία	51,70%	491.999.478	542.436.561	57,00%
Ισπανία	27,70%	7.478.571.457	7.589.569.137	28,10%
Ιταλία	26,50%	8.246.466.857	10.467.243.230	33,60%
Κροατία	24,60%	1.436.033.035	1.516.033.073	26,00%
Κύπρος	30,70%	129.488.887	129.488.887	30,70%
Λετονία	20,70%	629.240.231	638.555.428	21,00%
Λιθουανία	24,20%	1.120.144.401	1.127.284.104	24,40%
Λουξ/γο	50,70%	20.056.223	20.056.223	50,70%
Μάλτα	21,60%	105.893.448	105.893.448	21,60%
Ολλανδία	50,00%	507.318.228	507.318.228	50,00%
Ουγγαρία	24,00%	3.712.540.948	4.712.139.925	30,50%
Πολωνία	24,00%	12.817.448.274	13.192.164.238	24,70%
Πορτογαλία	38,50%	7.053.210.773	7.546.532.269	41,20%
Ρουμανία	30,80%	4.774.035.918	4.774.035.918	30,80%
Σλοβακία	20,90%	1.991.329.107	2.167.595.080	22,80%
Σλοβενία	29,30%	617.444.136	716.924.970	34,00%
Σουηδία	42,50%	730.722.851	774.349.654	45,00%
Τσεχία	22,10%	3.396.923.124	3.430.003.238	22,30%
Φινλανδία	39,50%	515.260.355	515.357.139	39,50%
Σύνολο		80.323.039.055	86.428.676.444	

*Δανία: Το αυξημένο ποσό ΕΚΤ είναι αποτελέσματα της μεταφοράς κεφαλαίων από τον στόχο «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία» στον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση».

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015, “Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο”. <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=443&langId=en>

10.5 Αξιολόγηση

Η Ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική έχει πολύ περιορισμένα χρηματοδοτικά μέσα και στενά περιθώρια υπερεθνικής παρέμβασης, οπότε δεν είναι έκπληξη, ότι και η επιρροή της είναι περιορισμένη, ιδιαίτερα σε μια εποχή αύξησης της ανισότητας στο εσωτερικό όλων των αναπτυγμένων χωρών και μεγάλων παγκόσμιων ανταγωνιστικών πιέσεων, που συμπιέζουν τους μισθούς και τις κοινωνικές δαπάνες. Έτσι, η αξιολόγηση της δεν μπορεί να γίνει παρά κάτω από το πρίσμα των περιορισμένων πόρων και δικαιοδοσιών της.

Το θέμα της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού είναι ακόμα μακριά από το να πετύχει τους στόχους του. Αυτό οφείλεται όχι μόνο στα περιορισμένα μέσα αλλά και στην ανάγκη βελτίωσης των διαδικασιών που μέχρι τώρα είναι δειλές και αδύναμες σε σχέση με την πρόκληση που αντιμετωπίζει η ΕΕ (Daly 2008). Η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ως μέρος της στρατηγικής της Ευρώπης για το 2020 έχει υποστεί σημαντική κριτική, ως προς την καθαρότητα των εννοιών και των στόχων (Daly, 2012) και αποτελεί περισσότερο έναν πολιτικό συμβιβασμό παρά μια δέσμευση των κρατών-μελών και ένα σαφή τρόπο υλοποίησης (Copeland & Daly, 2012). Το μεγαλύτερο μέρος της κριτικής στρέφεται εναντίον της πολιτικής λιτότητας, εφόσον ο στόχος της καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού χρειάζεται σημαντικές κρατικές δαπάνες, οι οποίες όμως περιορίζονται, ιδιαίτερα στα κράτη όπου υπάρχει η μεγαλύτερη ανάγκη. Έτσι το Σύμφωνο Κοινωνικών Επενδύσεων, που έχει υιοθετηθεί στο πλαίσιο της Στρατηγικής 2020 για την Ευρώπη δεν έχει πόρους να υλοποιηθεί με αποτέλεσμα να υπάρχει διχασμός ανάμεσα στη ρητορική της κοινωνικής πολιτικής και την επιβολή μέτρων της οικονομικής πολιτικής (Saraceno, 2013). Ωστόσο, μια πιο θετική προσέγγιση προέρχεται από μια διαφοροποίηση των δεικτών, όταν δεν παίρνει κανείς υπόψη του μόνο εισοδηματικά κριτήρια αλλά αξιοποιεί την έρευνα εργατικού δυναμικού και την απογραφή των συνθηκών ζωής και εργασίας, που γίνονται συστηματικά (Marlier et al. 2009).

Η Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού έχει υποστεί κριτική ως μέσο για την ενδυνάμωση της κοινοτικής διακυβέρνησης μάλλον παρά ως μέσο για μια προοδευτική κοινωνική πολιτική (Armstrong 2012).

Η αποτελεσματικότητα της κοινωνικής πολιτικής αμφισβητείται, εφόσον ενώ αυξάνεται το μέσο εισόδημα και η απασχόληση στο εσωτερικό της ΕΕ τα ποσοστά της φτώχειας δεν μειώνονται (B. Cantillon 2011). Αυτό αποδίδεται στη βελτίωση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας με κέρδος της ανταγωνιστικότητας εις βάρος όμως των εργαζομένων αν δε υπάρχουν αντίστοιχα κοινωνικά επιδόματα (Schöb & Wildasin, 2006).

Οι προσπάθειες που γίνονται για την ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες έχουν δημιουργήσει μια δυναμική αλλά είναι πολύ περιορισμένα τα αποτελέσματα τους (Shima & Rodrigues, 2009).

Βιβλιογραφία

- Adsera, A., Boix, C. (2003) The Political Economy of Trade and Economic Integration: A Review Essay. In R. Devlin and A. Estevadeordal (eds.) *Bridges for Development*, 262 pp. John Hopkins University Press and Inter-American Development Bank. Διαθέσιμο: <http://services.iadb.org/wmsfiles/products/Publications/419926.pdf>
- Ahonen, P., Hyyryläinen, E., & Salminen, A. (2006). Looking for governance configurations of European welfare states. *Journal of European Social Policy*, 16(2), 173–184. <https://dx.doi.org/10.1177/0958928706062505>
- Aiginger, K., & Pfaffermayr, M. (2004). The Single Market and Geographic Concentration in Europe. *Review of International Economics*, 12(1), 1–11. Διαθέσιμο: http://karl.aiginger.wifo.ac.at/fileadmin/files_aiginger/publications/2000/smconcfm.pdf
- Alber, J. (2006). The European Social Model and the United States. *European Union Politics*, 7(3), 393–419. <https://dx.doi.org/10.1177/1465116506066272>
- Alber, J. (2010). What the European and American welfare states have in common and where they differ: facts and fiction in comparisons of the European Social Model and the United States. *Journal of European Social Policy*, 20(2), 102–125. <https://dx.doi.org/10.1177/0958928709358791>
- Allsopp, C., & Artis, M. J. (2003). The Assessment: EMU, Four Years On. *Oxford Review of Economic Policy*, 19(1), 1–29. <https://dx.doi.org/10.1093/oxrep/19.1.1>
- Alphandery, κ.ά. (2011). *Life in the Eurozone with or without Sovereign Default?* FIC Press, *Wharton Financial Institutions Center*.
- Altavilla, C. (2004). Do EMU Members Share the Same Business Cycle ? *Journal of Common Market Studies*, 42(5). <https://dx.doi.org/10.1111/j.0021-9886.2004.00533.x>
- Amin, A. (1999). An institutionalist perspective on regional economic development. *International journal of urban and regional research*, 23(2), <https://dx.doi.org/365-378.10.1111/1468-2427.00201>
- Anderson, J. J. (1990). Skeptical reflections on a Europe of regions: Britain, Germany, and the ERDF. *Journal of Public Policy*, 10(04), 417-447. <http://dx.doi.org/10.1017/S0143814X00006073>
- Andrei, J. V., & Darvasi, D. (2012). Perspectives and Challenges in financing the new Common Agricultural Policy: a new paradigm. *Journal of Food, Agriculture & Environment*, 10(1), 904-907. Διαθέσιμο: http://world-food.net/download/journals/2012-issue_1/e47.pdf

- Andreou, G. (2009). The added value of EU cohesion policy in the Greek periphery: the case of Epirus. *Southeast European and Black Sea Studies*, 9(1-2), 59–75. <http://dx.doi.org/10.1080/14683850902723413>
- Annesley, C. (2007). Lisbon and social Europe: towards a European “adult worker model” welfare system. *Journal of European Social Policy*, 17(3), 195–205. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928707078363>
- Ansell, C. K., Parsons, C. A., & Darden, K. A. (1997). Dual Networks in European Regional Development Policy. *Journal of Common Market Studies*, 35(3), 11–14. <http://dx.doi.org/10.1111/1468-5965.00066>
- Armstrong, K. A. (2012). EU social policy and the governance architecture of Europe 2020. *Transfer: European Review of Labour and Research*, 18(3), 285–300. <http://dx.doi.org/10.1177/1024258912448600>
- Bache, I., & Jones, R. (2000). Has EU regional policy empowered the regions? A study of Spain and the United Kingdom. *Regional & Federal Studies*, 10(3), 1–20. <http://dx.doi.org/10.1080/13597560008421129>
- Bachtler, J., & McMaster, I. (2008). EU Cohesion policy and the role of the regions: investigating the influence of Structural Funds in the new member states. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 26(2), 398–427. <http://dx.doi.org/10.1068/c0662>
- Bachtler, J., & Mendez, C. (2007). Who governs EU cohesion policy? Deconstructing the reforms of the structural funds. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 45(3), 535–564. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-5965.2007.00724.x>
- Bachtler, J., & Michie, R. (1995). A New Era in EU Regional Policy Evaluation? The Appraisal of the Structural Funds. *Regional Studies*, 29(8), 745–751. <http://dx.doi.org/10.1080/00343409512331349353>
- Bachtler, J., Michie, R., & Downes, R. (1997). The Interim Evaluation of Objective 2 Programmes (Vol. 2). *European Policies Research Centre*.
- Badinger, H. (2007). Has the EU’s Single Market Programme Fostered Competition? Testing for a Decrease in Mark-up Ratios in EU Industries. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 69(4), 497–519. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-0084.2007.00447.x>
- Baier, S. L., & Bergstrand, J. H. (2007). Do free trade agreements actually increase members’ international trade? *Journal of international Economics*, 71(1), 72–95. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jinteco.2006.02.005>
- Bailey, D. J. (2008). Explaining the underdevelopment of ‘Social Europe’: a critical realization. *Journal of European Social Policy*, 18(3), 232–245. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928708091057>
- Bajo-Rubio, O., Díaz-Roldán, C., & Sosvilla-Rivero, S. (2004, August). Assessing the effectiveness of EU’s regional policies: a new approach. In ERSA conference papers (No. ersa04p152). *European Regional Science Association*. Διαθέσιμο: https://www.uclm.es/organos/vic_investigacion/gruposweb/inteconomics/pdf/CLMing3.pdf
- Balassa, B. (1961) *The Theory of Economic Integration*. London: Allen & Unwin.

- Balassa, B. A. (1974). *Types of economic integration* (Vol. 1). International Bank for Reconstruction and Development.
- Balassa, B. (1976) *Types of Economic Integration, In Economic Integration: Worldwide, Regional, Sectoral* (ed. Machlup, F.). The Macmillan Press Ltd, London.
- Balkhausen, O., Banse, M., & Grethe, H. (2007). Modelling CAP Decoupling in the EU: A Comparison of Selected Simulation Models and Results. *Journal of Agricultural Economics*, 59(1). <http://dx.doi.org/10.1111/j.1477-9552.2007.00135.x>
- Banchoff, T. (2002). Institutions, Inertia and European Union Research Policy. *Journal of Common Market Studies*, 40(1), 1–21. <http://dx.doi.org/10.1111/1468-5965.00341>
- Barca, F. (2009). Agenda for a Reformed Cohesion Policy. European Communities.
- Barro, R. J., Sala-i-Martin, X., Blanchard, O. J., & Hall, R. E. (1991). Convergence across states and regions. Brookings papers on economic activity, 107-182. Διαθέσιμο: http://www.brookings.edu/~media/Projects/BPEA/1991-1/1991a_bpea_barro_salaimartin_blanchard_hall.PDF
- Barro, R. J., & Sala-i-Martin, X. (1992). Convergence. *Journal of political Economy*, 223-251. <http://dx.doi.org/10.1086/261816>
- Barro, R. J., & Sala-i-Martin, X., (1995). Technological diffusion, convergence and growth (No. 735). Διαθέσιμο: http://www.cepr.org/active/publications/discussion_papers/dp.php?dpno=1255
- Bartels, L. (2007). The Trade and Development Policy of the European Union. *European Journal of International Law*, 18(4), 715–756. <http://dx.doi.org/10.1093/ejil/chm042>
- Bartels, L. (2007). The WTO Legality of the EU's GSP+ Arrangement. *Journal of International Economic Law*, 10(4), 869-886. <http://dx.doi.org/10.1093/jiel/jgm035>
- Bartolini, F., & Viaggi, D. (2013). The common agricultural policy and the determinants of changes in EU farm size. *Land use policy*, 31, 126-135. <http://dx.doi.org/10.1016/j.landusepol.2011.10.007>
- Basile, R., Castellani, D., & Zanfei, A. (2008). Location choices of multinational firms in Europe: The role of EU cohesion policy. *Journal of International Economics*, 74(2), 328–340. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jinteco.2007.08.006>
- Becker, S. O., Egger, P. H., & Von Ehrlich, M. (2010). Going NUTS: The effect of EU Structural Funds on regional performance. *Journal of Public Economics*, 94(9), 578-590. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jpubeco.2010.06.006>
- Begg, I. (2003). Complementing EMU : Rethinking Cohesion Policy. *Oxford Review of Economic Policy*, 19(1), 161–179. <http://dx.doi.org/10.1093/oxrep/19.1.161>
- Belenzon, S., & Tsolmon, U. (2015). Market Frictions and the Competitive Advantage of Internal Labor Markets. *Strategic Management Journal*, (April). <http://dx.doi.org/10.1002/smj>
- Best, M. H. (1990). *The new competition: institutions of industrial restructuring*. Harvard University Press.
- Bhagwati, J. N., Panagariya, A., & Srinivasan, T. N. (1998). *Lectures on international trade*. MIT press.

- Blom-hansen, J. (2005). Principals, agents, and the implementation of EU cohesion policy. *Journal of European Public Policy*, 12(4), 624–648. <http://dx.doi.org/10.1080/13501760500160136>
- Boel, M. F. (2009). Πολιτική για τη γεωργία και την αγροτική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της θητείας της Επιτρόπου. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. <http://dx.doi.org/10.2762/11383>
- Böhme, K. (2011). How to strengthen the territorial dimension of “ Europe 2020 ” and the EU Cohesion Policy, Report based on the Territorial Agenda 2020 prepared at the request of the Polish Presidency of the Council of the by (pp. 1–97). Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βαρσοβία. Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/challenges2020/2011_territorial_dimension_eu2020.pdf
- Bontje, M., & Musterd, S. (2009). Creative industries, creative class and competitiveness: Expert opinions critically appraised. *Geoforum*, 40(5), 843-852. <http://dx.doi.org/10.1016/j.geoforum.2009.07.001>
- Borchardt, K., Henke, K., Leitner, R., & Muffels, R. (2006). *Enabling Social Europe*. Χαϊδελβέργη: Springer. Διαθέσιμο: http://www.ea-aw.org/uploads/media/ESP_Auszug_01.pdf
- Borsch-Supan, A., Hank, K., Jürges, H., & Schroder, M. (2009). Introduction: empirical research on health, ageing and retirement in Europe. *Journal of European Social Policy*, 19(4), 293–300. <http://dx.doi.org/10.1177/1350506809341510>
- Bradley, J. (2006). Evaluating the impact of European Union Cohesion policy in less-developed countries and regions. *Regional Studies*, 40(2), 189–200. <http://dx.doi.org/10.1080/00343400600600512>
- Bradley, J., Mitze, T., Morgenroth, E., & Untiedt, G. (2006). *How can we know if EU cohesion policy is successful? Integrating micro and macro approaches to the evaluation of Structural Funds* (No. 1-2006). Διαθέσιμο: https://www.dcu.ie/education_studies/ien/iendata/Bradley-Cohesion%20Policy%20Analysis-%20Micro%20and%20Macro%20Approaches.pdf
- Bradley, J., & Untiedt, G. (2012). Assessing the impact of EU cohesion policy: What can economic models tell us? (No. 2-2012). *HERMIN*. Διαθέσιμο: <http://www.herminonline.net/images/downloads/hep/hep-2-2012.pdf>
- Breuss, F. (2004). WTO Dispute Settlement: An Economic Analysis of Four EU–US Mini Trade Wars – A Survey. *Journal of Industry, Competition and Trade*, 4(4), 275-315. <http://dx.doi.org/10.1023/B:JICT.0000048718.68898.b1>
- Brooks, E. (2012). Crossing borders: A critical review of the role of the European Court of Justice in EU health policy. *Health policy*, 105(1), 33-37. <http://dx.doi.org/10.1016/j.healthpol.2011.12.004>
- Browning, C. S., & Christou, G. (2010). The constitutive power of outsiders: The European neighbourhood policy and the eastern dimension. *Political Geography*, 29(2), 109–118. <http://dx.doi.org/10.1016/j.polgeo.2010.02.009>
- Brümmer, B., & Koester, U. (2003). EU enlargement and governance of the common agricultural policy. *Intereconomics*, 38(2), 86-93. <http://dx.doi.org/10.1007/BF03031775>

- Brümmer, B., & Koester, U. (2004). Governance of the Common Agricultural Policy in the New Member States. *EuroChoices*, 3(1), 18-23. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1746-692X.2004.tb00005.x>
- Brunori, G., Barjolle, D., Dockes, A. C., Helmle, S., Ingram, J., Klerkx, L., ... & Tisenkopfs, T. (2013). CAP reform and innovation: the role of learning and innovation networks. *EuroChoices*, 12(2), 27-33. <http://dx.doi.org/10.1111/1746-692X.12025>
- Bureau, J. C., Tangermann, S., Matthews, A., Viaggi, D., Crombez, C., Knops, L., & Swinnen, J. (2012). The common agricultural policy after 2013. *Intereconomics*, 47(6), 316-342. <http://dx.doi.org/10.1007/s10272-012-0435-6>
- Burgoon, B., & Dekker, F. (2010). Flexible employment, economic insecurity and social policy preferences in Europe. *Journal of European Social Policy*, 20(2), 126-141. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928709358789>
- Burrell, A. (2009). The CAP: Looking back, looking ahead. *European Integration*, 31(3), 271-289. <http://dx.doi.org/10.1080/07036330902782113>
- Buti, M., & Pench, L. (2004). Reforming Fiscal Policy Co-ordination under EMU : What Should Become of the Stability and Growth Pact? *Journal of Common Market Studies*, 42(5), 1023-1059.
- Casu, B., & Girardone, C. (2006). Bank Competition, Concentration and Efficiency in the Single European Market. *The Manchester School*, 74(4). <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9957.2006.00503.x>
- Cantillon, B. (2011). The paradox of the social investment state: growth, employment and poverty in the Lisbon era. *Journal of European Social Policy*, 21(5), 432-449. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928711418856>
- Cappelen, A., Castellacci, F., Fagerberg, J., & Verspagen, B. (2003). The impact of EU regional support on growth and convergence in the European Union. *Journal of Common Market Studies*, 41, 621-644. <http://dx.doi.org/10.1111/1468-5965.00438>
- Cecchini, P. (1988). *The European Challenge*. Commission of the European Communities, Gower Press, Brookfield.
- Chesbrough, H. (2003). The logic of open innovation: managing intellectual property. *California Management Review*, 45(3), 33-58. <http://dx.doi.org/10.2307/41166175>
- Churchill, W. (1946). Ομιλία στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης. Διαθέσιμο: <http://aei.pitt.edu/14362/1/S2-1.pdf>
- Cohn, T. H. (2009). Διεθνής πολιτική οικονομία. *Εκδόσεις Gutenberg*, Αθήνα
- Coleman, W. D. (1999). The 1992 CAP Reform , the Uruguay Round and the Commission : Conceptualizing Linked Policy Games. *Journal of Common Market Studies*, 37(3), 385-405. <http://dx.doi.org/10.1111/1468-5965.00170>
- Conceição-Heldt, E., & Meunier, S. (2014). Speaking with a single voice: internal cohesiveness and external effectiveness of the EU in global governance. *Journal of European Public Policy*, 21(7), 961-979. <http://dx.doi.org/10.1080/13501763.2014.913219>

- Constantinescu, C., Mattoo, A., & Ruta, M. (2015). The global trade slowdown: cyclical or structural? Διαθέσιμο: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2015/wp1506.pdf>
- Copeland, P., & Daly, M. (2012). Varieties of poverty reduction: Inserting the poverty and social exclusion target into Europe 2020. *Journal of European Social Policy*, 22(3), 273-287. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928712440203>
- Corocs, G., Del Gatto, M., & Mion, G. (2012). Productivity and Firm Selection : Quantifying the “ New ” Gains from Trade.
- Cuadrado-Roura, J. R., Mancha-Navarro, T., & Garrido-Yserte, R. (2000). Regional productivity patterns in Europe: An alternative approach. *The Annals of Regional Science*, 34(3), 365-384. <http://dx.doi.org/10.1007/s001680000019>
- Crawford, C. (1996). Whither Lomé? The Mid-Term Review and the Decline of Partnership, *The Journal of Modern African Studies*, 34, pp 503-518. <http://dx.doi.org/10.1017/S0022278X00055579>.
- Crescenzi, R. (2009). Undermining the principle of concentration? European Union regional policy and the socio-economic disadvantage of European regions. *Regional Studies*, 43(1), 111-133. <http://dx.doi.org/10.1080/00343400801932276>
- Crescenzi, R., De Filippis, F., & Pierangeli, F. (2015). In tandem for cohesion? Synergies and conflicts between regional and agricultural policies of the European Union. *Regional Studies*, 49(4), 681-704. <http://dx.doi.org/10.1080/00343404.2014.946401>
- Cuadrado-Roura, J. R. (2001). Regional convergence in the European Union: From hypothesis to the actual trends. *The Annals of Regional Science*, 35(3), 333-356. <http://dx.doi.org/10.1007/s001680100054>
- Daly, M. (2008). Whither EU social policy? An account and assessment of developments in the Lisbon social inclusion process. *Journal of Social Policy*, 37(01), 1-19. <http://dx.doi.org/10.1017/S0047279407001468>
- Daly, M. (2012). Paradigms in EU social policy: a critical account of Europe 2020. *Transfer: European Review of Labour and Research*, 18(3), 273-284. <http://dx.doi.org/10.1177/1024258912448598>
- Damiani, M., & Pompei, F. (2010). Labour protection and productivity in EU economies. *The European Journal of Comparative Economics*, 7(2), 373-411. Διαθέσιμο: <http://eaces.liuc.it/info.asp?tipo=articles&identifier=ejce:18242979/2010/02/07>
- Damiani, M., Pompei, F., & Ricci, A. (2014). Temporary job protection and productivity growth in EU economies. *International Labour Review*. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1564-913X.2014.00023.x>
- Danthine, J. P., Giavazzi, F., & Von Thadden, E. L. (2000). European financial markets after EMU: a first assessment (No. w8044). National bureau of economic research. Διαθέσιμο: <http://www.nber.org/papers/w8044.pdf>
- Daugbjerg, C., & Swinbank, A. (2004). The CAP and EU enlargement: prospects for an alternative strategy to avoid the lock-in of CAP support. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 42(1), 99-119. <http://dx.doi.org/10.1111/j.0021-9886.2004.00478.x>

- Daugbjerg, C., & Swinbank, A. (2009). Ideational Change in the WTO and its Impacts on EU Agricultural Policy Institutions and the CAP. *Journal of European Integration*, 31(3), 311–327. <http://dx.doi.org/10.1080/07036330902782162>
- Daugbjerg, C., & Swinbank, A. (2011). Explaining the ‘Health Check’ of the Common Agricultural Policy: budgetary politics, globalisation and paradigm change revisited. *Policy studies*, 32(2), 127-141. <http://dx.doi.org/10.1080/01442872.2010.541768>
- Davis, D. R. (1995). Intra-industry trade: a Heckscher-Ohlin-Ricardo approach. *Journal of international Economics*, 39(3), 201-226. [http://dx.doi.org/10.1016/0022-1996\(95\)01383-3](http://dx.doi.org/10.1016/0022-1996(95)01383-3)
- De Castro, P., Adinolfi, F., Capitanio, F., & Di Falco, S. (2011). Building a New Framework for the Common Agricultural Policy: A Responsibility Towards the Overall Community. *Eurochoices*, 10(1), 32-36. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1746-692X.2010.00171.x>
- Defraigne, P. (2005). Réflexions d’un dimanche après-midi au Charlemagne. *Revue nouvelle*, (5), 77-78.
- Duchêne, F. (1994) Jean Monnet. The First Statesman of Interdependence. New York and London: Norton.
- Dunning, J., Robson, P. (1988) *Multinational Corporate Integration and Regional Economic Integration*. In *Multinationals and European Community* (eds. Dunning and Robson). Basil Blackwell Ltd. New York. Διαθέσιμο: <ftp://ftp.unibocconi.it/pub/RePEc/cri/papers/WP152Altomonte.pdf>
- Dür, A. (2011). Fortress Europe or open door Europe? The external impact of the EU’s single market in financial services. *Journal of European Public Policy*, 18(5), 619–635. <http://dx.doi.org/10.1080/13501763.2011.586792>
- Eckey, H. F., Döring, T., & Türck, M. (2006). Convergence of regions from 23 EU member states (No. 86). *Volkswirtschaftliche Diskussionsbeiträge*. Διαθέσιμο: <http://www.econstor.eu/handle/10419/32129>
- Economist, The (2011, Οκτώβριος 31). The euro zone crisis, The magic money tree.
- Economist, The (2014, Δεκέμβριος 13). A troubling trajectory, International trade.
- Ederveen, S., Groot, H. L., & Nahuis, R. (2006). Fertile soil for structural funds? A panel data analysis of the conditional effectiveness of European cohesion policy. *Kyklos*, 59(1), 17-42. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-6435.2006.00318.x>
- Egger, P. H., & Pfaffermayr, M. (2013). The Pure Effects of European Integration on Intra-EU Core and Periphery Trade. *The World Economy*, 36(6), 701–712. <http://dx.doi.org/10.1111/twec.12065>
- Ehrlich, P. R., & Ehrlich, A. H. (2009). The Population Bomb Revisited. *The Electronic Journal of Sustainable Development*, 1(3). Διαθέσιμο: <http://www.populationmedia.org/wp-content/uploads/2009/07/Population-Bomb-Revisited-Paul-Ehrlich-20096.pdf>
- Ehrmann, M., Soudan, M., & Stracca, L. (2010). Explaining the fall in citizens’ trust in

- the ECB during the global financial crisis. *European Central Bank. Manuscript*.
Διαθέσιμο: http://wp.peio.me/wp-content/uploads/2014/04/Conf4_Ehrmann-Soudan-Stracca-29.09.2010.pdf
- Eichengreen, B. (2008). *The European Economy since 1945: Coordinated Capitalism and Beyond: Coordinated Capitalism and Beyond*. Princeton University Press.
- Eichler, S., & Hielscher, K. (2012). Does the ECB act as a lender of last resort during the subprime lending crisis?: Evidence from monetary policy reaction models. *Journal of International Money and Finance*, 31(3), 552–568. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jimonfin.2011.11.009>
- Erixon, F. (2010). The Europe 2020 strategy: time for Europe to think again. *European View*, 9(1), 29–37. <http://dx.doi.org/10.1007/s12290-010-0120-8>
- Erjavec, E., Chantreuil, F., Hanrahan, K., Donnellan, T., Salputra, G., Kožar, M., & van Leeuwen, M. (2011). Policy assessment of an EU wide flat area CAP payments system. *Economic Modelling*, 28(4), 1550-1558. <http://dx.doi.org/10.1016/j.econmod.2011.02.007>
- Esteban, J. (2000). Regional convergence in Europe and the industry mix: a shift-share analysis. *Regional science and urban economics*, 30(3), 353-364. [http://dx.doi.org/10.1016/S0166-0462\(00\)00035-1](http://dx.doi.org/10.1016/S0166-0462(00)00035-1)
- Estes, R. J. (Ed.). (2007). *Advancing quality of life in a turbulent world*. Dordrecht NL: Springer. <http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4020-5110-4>
- Euromed. European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI) (2013).
- European Environment Agency. (2006). *Integration of environment into EU agriculture policy – the IRENA indicator-based assessment report*. Κοπενχάγη.
Διαθέσιμο: http://www.eea.europa.eu/publications/eea_report_2006_2
- Eurostat. (2010). *External and intra-EU trade - statistical yearbook* (2010th ed.).
- [Evrinsel, A. \(2009\). Effectiveness of economic cooperation between the EU and the ACP countries, *Journal of International Trade Law and Policy*, Vol. 8 Iss: 2, pp.181 – 196. <http://dx.doi.org/10.1108/14770020910981498>](http://dx.doi.org/10.1108/14770020910981498)
- Ezcurra, R., Gil, C., Pascual, P., & Rapún, M. (2005). Regional inequality in the European Union: Does industry mix matter? *Regional Studies*, 39(6), 679-697. <http://dx.doi.org/10.1080/00343400500213473>
- Fagerberg, J., & Verspagen, B. (1996). Heading for divergence? Regional growth in Europe reconsidered. *Journal of common market studies*, 34, 431-448. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-5965.1996.tb00580.x>
- Faíña, J. A., & López-Rodríguez, J. (2004, August). Regional income convergence and regional policy in the European Union. In *ERSA conference papers* (No. ERS04 p.32). European Regional Science Association.
- Falkner, G. (2006). Forms of governance in European Union social policy: Continuity and/or change? *International Social Security Review*, 59(2), 77-103. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-246X.2006.00240.x>
- Faludi, A. (2005). Polycentric territorial cohesion policy. *Town Planning Review*, 76(1),

- 107-118. <http://dx.doi.org/10.3828/tpr.76.1.9>
- Faludi, A. (2006). From European spatial development to territorial cohesion policy. *Regional Studies*, 40(6), 667–678. <http://dx.doi.org/10.1080/00343400600868937>
- Faludi, A. (2007). Territorial Cohesion Policy and the European Model of Society. *European Planning Studies*, 15(4), 567-583. <http://dx.doi.org/10.1080/09654310701232079>
- Farole, T., Rodríguez-Pose, A., & Storper, M. (2011). Cohesion policy in the European Union: growth, geography, institutions. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 49(5), 1089-1111. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-5965.2010.02161.x>
- Farrell, M. (2004). Regional integration and cohesion—lessons from Spain and Ireland in the EU. *Journal of Asian Economics*, 14(6), 927–946. <http://dx.doi.org/10.1016/j.asieco.2003.09.004>
- Feenstra, R. C. (2006). New evidence on the gains from trade. *Review of World Economics*, 142(4), 617-641. <http://dx.doi.org/10.1007/s10290-006-0086-4>
- Feldstein, M. (2005). The Euro and the stability pact. *Journal of Policy Modeling*, 27(4), 421–426. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jpolmod.2005.04.007>
- Fink, C. (2009). Has the EU's single market program led to deeper integration of EU services markets. *Groupe d'Economie Mondiale Working Paper, July*. Διαθέσιμο: http://www.ecipe.org/app/uploads/2014/12/Fink_Has_the_EUs_Single_Market_Program_Led_to_Integration.pdf
- Fischer, C. (2012). Price convergence in the EMU? Evidence from micro data. *European Economic Review*, 56(4), 757-776. <http://dx.doi.org/10.1016/j.euroecorev.2012.01.008>
- Fontagné, L., & Freudenberg, M. (1997). Intra-Industry Trade : Methodological Issues Reconsidered. *CEPII*, (01). Διαθέσιμο: <http://www.cepii.fr/CEPII/en/publications/wp/abstract.asp?NoDoc=50>
- Fontagné, L., Freudenberg, M., & Péridy, N. (1997). Trade Patterns Inside the Single Market. *CEPII*, (07). Διαθέσιμο: <http://www.cepii.fr/CEPII/en/publications/wp/abstract.asp?NoDoc=56>
- Franchino, F. (2009). Perspectives on European Immigration Policies. *European Union Politics*, 10(3), 403–420. Διαθέσιμο: <http://dx.doi.org/10.1177/1465116509337835>
- Gabrisch, H., & Segnana, M. L. (2003). *Vertical and horizontal patterns of intra-industry trade between EU and candidate countries*. IWH. Διαθέσιμο: http://www.researchgate.net/publication/242290436_Vertical_and_Horizontal_Patterns_of_Intra-industry_Trade_between_EU_and_Candidate_Countries
- Gehrels, F. (1956). Customs union from a single-country viewpoint. *The Review of Economic Studies*, 61-64. Διαθέσιμο: <http://www.jstor.org/stable/2296237>
- Geppert, K., & Stephan, A. (2008). Regional disparities in the European Union: Convergence and agglomeration. *Papers in Regional Science*, 87(2), 193-217. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1435-5957.2007.00161.x>
- Glen, C. M., & Murgu, R. C. (2007). EU-China relations: balancing political challenges with economic opportunities. *Asia Europe Journal*, 5(3), 331–344. <http://dx.doi.org/10.1007/s11208-007-9011-1>

- [org/10.1007/s10308-007-0121-7](http://dx.doi.org/10.1007/s10308-007-0121-7)
- Gonzalez, M. C. (2010). Workers' direct participation at the workplace and job quality in Europe. *Journal of European Social Policy*, 20(2), 160–168. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928709358792>
- Gorton, M., Douarin, E., Davidova, S., & Latruffe, L. (2008). Attitudes to agricultural policy and farming futures in the context of the 2003 CAP reform: A comparison of farmers in selected established and new Member States. *Journal of Rural Studies*, 24(3), 322–336. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jrurstud.2007.10.001>
- Gorton, M., Hubbard, C., & Hubbard, L. (2009). The Folly of European Union Policy Transfer: Why the Common Agricultural Policy (CAP) Does Not Fit Central and Eastern Europe. *Regional Studies*, 43(10), 1305–1317. <http://dx.doi.org/10.1080/00343400802508802>
- Gough, I., Meadowcroft, J., Dryzek, J., Gerhards, J., Lengfeld, H., Markandya, a., & Ortiz, R. (2008). JESP symposium: Climate change and social policy. *Journal of European Social Policy*, 18(4), 325–344. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928708094890>
- Grammatikos, T., & Vermeulen, R. (2012). The 2007-2009 Financial Crisis: Changing Market Dynamics and the Impact of Credit Supply and Aggregate Demand Sensitivity. <http://dx.doi.org/10.1080/00036846.2013.859379>
- Greer, A. (2013). The Common Agricultural Policy and the EU budget : stasis or change ? *European Journal of Government and Economics*, 2(2), 119–136. Διαθέσιμο: <http://www.ejge.org/index.php/ejge/article/view/47>
- Greer, S. L. (2008). Choosing paths in European Union health services policy: a political analysis of a critical juncture. *Journal of European Social Policy*, 18(3), 219–231. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928708091056>
- Guerrieri, P., & Vergara Caffarelli, F. (2012). Trade Openness and International Fragmentation of Production in the European Union: The New Divide? *Review of International Economics*, 20(3), 535–551. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9396.2012.01037.x>
- Hallet, M. (1997). National and regional development in Central and Eastern Europe: implications for EU structural assistance. Economic Papers No. 120, March 1997. Διαθέσιμο: <http://aei.pitt.edu/id/eprint/34781>
- Haufler, A., & Wooton, I. (2010). Competition for firms in an oligopolistic industry: The impact of economic integration. *Journal of International Economics*, 80(2), 239–248. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jinteco.2009.10.002>
- Haug, A. A., Mackinnon, J. G., & Michelis, L. (2000). European Monetary Union : a cointegration analysis. *Journal of International Money and Finance*, 19, 419–432. [http://dx.doi.org/10.1016/S0261-5606\(00\)00013-9](http://dx.doi.org/10.1016/S0261-5606(00)00013-9)
- Hausermann, S. (2006). Changing coalitions in social policy reforms: the politics of new social needs and demands. *Journal of European Social Policy*, 16(1), 5–21. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928706059827>
- Heidbreder, E. G. (2014). Governance in the European Union: A Policy Analysis of the Attempts to Raise Legitimacy through Civil Society Participation. *Journal of*

- Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 17(4), 359–377. <http://dx.doi.org/10.1080/13876988.2014.921056>
- Helpman, E. (1987). Imperfect competition and international trade: Evidence from fourteen industrial countries. *Journal of the Japanese and international economies*, 1(1), 62–81. [http://dx.doi.org/10.1016/0889-1583\(87\)90027-X](http://dx.doi.org/10.1016/0889-1583(87)90027-X)
- Herderschee, J., & Qiao, Z. (2005). Impact of Intra-European Trade Agreements, 1990–2005: Policy Implications for the Western Balkans and Ukraine. Διαθέσιμο: <https://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=20974.0>
- Hirschman, A. O. (1958). *The strategy of economic development* (Vol. 10). New Haven: Yale University Press.
- Holland, S. (2011). Ομόλογα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ευρωμόλογα και μια Νέα Συμφωνία για την Ευρώπη. *ΙΣΤΑΜΕ*, (22), 1–16. Διαθέσιμο: <http://www.24grammata.com/?p=26472>
- Holmes, P., & Shingal, A. (2008). Potential Benefits from a Deep EU–India Free Trade Agreement. *Asia Europe Journal*, 7(1), 43–62. <http://dx.doi.org/10.1007/s10308-008-0204-0>
- Hooghe, L. (1996). *Cohesion policy and European integration: building multi-level governance*. Oxford University Press. <http://dx.doi.org/10.2307/40203211>
- Hubbard, C., & Hubbard, L. (2008). Bulgaria and Romania: Paths to EU Accession and the Agricultural Sector. *Centre for Rural Economy Discussion Paper Series, DP, 17*. Διαθέσιμο: http://eprint.ncl.ac.uk/pub_details2.aspx?pub_id=148396
- Huber, W. (2006). Evaluation of European Union cohesion policy: Window-dressing, formal exercise or coordinated learning process? *Regional Studies*, 40(2), 277–280. <http://dx.doi.org/10.1080/00343400600600751>
- Hudson, J., & Kuhner, S. (2009). Towards productive welfare? A comparative analysis of 23 OECD countries. *Journal of European Social Policy*, 19(1), 34–46. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928708098522>
- Humpage, L. (2010). Institutions, interests and ideas: explaining social policy change in welfare states incorporating an indigenous population. *Journal of European Social Policy*, 20(3), 235–247. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928710364433>
- Hunter, R. J., & Ryan, L. V. (2009). Poland, the European Union, and the Euro: Poland's Long Journey to Full European Integration. *Global Economy Journal*, 9(2). <http://dx.doi.org/10.2202/1524-5861.1469>
- Huo, J., Nelson, M., Stephens, J. D., & Carolina, N. (2008). Article Decommmodification and activation in social democratic policy : resolving the paradox. *Journal of European Social Policy*, 18(1), 5–20. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928707084449>
- Hutton, A. (1985). Έκθεση. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Διαθέσιμο: <http://aei.pitt.edu/49145/>
- Jenson, J. (2008). Writing women out, folding gender in: the European Union “Modernises” social policy. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 15(2), 131–153. <http://dx.doi.org/10.1093/sp/jxn011>
- Jouen, M. (2014). *The Single Market and Cohesion Policy Dyad: Battered by the Crisis and*

- Globalisation*. Notre Europe Policy Paper 108, Delor Institute. Διαθέσιμο: <http://www.institutdelors.eu/media/singlemarketandcohesionpolicy-jouen-ne-jdi-apr14.pdf?pdf=ok>
- Kaldor, N. (1970). The Case for Regional Policies. *Scottish journal of political economy*, 17(3), 337-348. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9485.1970.tb00712.x>
- Kaldor, N. (1978). *Further essays on applied economics*. London: Duckworth.
- Kaldor, N. (1981). The role of increasing returns, technical progress and cumulative causation in the theory of international trade and economic growth. *Economie appliquée*, 34(6), 593-617.
- Kalemli-Ozcan, S., Papaioannou, E., & Peydró, J. L. (2010). What lies beneath the euro's effect on financial integration? Currency risk, legal harmonization, or trade? *Journal of International Economics*, 81(1), 75-88. <http://dx.doi.org/10.3386/w15034>
- Kamps, C., Leiner-Killinger, N., & Martin, R. (2009). The cyclical impact of EU cohesion policy in fast growing EU countries. *Intereconomics*, 44(1), 23-29. <http://dx.doi.org/10.1007/s10272-009-0274-2>
- Karacaovali, B., & Limão, N. (2008). The clash of liberalizations: preferential vs. multilateral trade liberalization in the European Union. *Journal of International Economics*, 74(2), 299-327. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jinteco.2007.07.003>
- Karp, L. (1995). Delegation in a general equilibrium model of customs unions. *European Economic Review*, 39, 319-333. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9396.2007.00686.x>
- Kaufmann, A., & Wagner, P. (2005). EU regional policy and the stimulation of innovation: The role of the European regional development fund in the objective 1 region Burgenland. *European Planning Studies*, 13 (4), 581-599. <http://dx.doi.org/10.1080/09654310500107274>
- Kellman, M. (1983). Relative prices and international competitiveness: An empirical investigation. *Empirical Economics*, 8(3-4), 125-138. <http://dx.doi.org/10.1007/BF01969339>
- Keynes, J.M., (1919), *The Economic Consequences of the Peace*, Twentieth Century Classics
- Kleijn, D., & Sutherland, W. J. (2003). How effective are European agri-environment schemes in conserving and promoting biodiversity? *Journal of applied ecology*, 40(6), 947-969. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2664.2003.00868.x>
- Koikkalainen, S. (2011, 21 April). Free Movement in Europe: Past and Present, *Migration Policy Institute*.
- Kraleva, D. (2013). *Free movement of workers in the EU. Legal aspects of the transitional arrangements*. ZEI Discussion Paper No. 217, 2013. Διαθέσιμο: <http://aei.pitt.edu/id/eprint/43307>
- Krause, A., Rinne, U., & Zimmermann, K. F. (2014). How far away is a single European labor market? Διαθέσιμο: <http://ftp.iza.org/dp8383.pdf>
- Krueger, A. O. (1997). Free trade agreements versus customs unions. *Journal of Development Economics*, 54(1), 169-187. <http://dx.doi.org/10.3386/w5084>

- Krueger, A. O. (1999). Are preferential trading arrangements trade-liberalizing or protectionist? *The Journal of Economic Perspectives*, 105-124. <http://dx.doi.org/10.1257/jep.13.4.105>
- Krugman, P. (1991a). *Geography and Trade*. Cambridge: MIT Press.
- Krugman, P. (1991b). Increasing returns and economic geography, *Journal of Political Economy*, 99, 483-499. <http://dx.doi.org/10.1086/261763>
- Krugman, P. R. (1994). *Rethinking international trade*. MIT press.
- Krugman, P. (2011). The new economic geography, now middle-aged. *Regional Studies*, 45(1), 1-7. <http://dx.doi.org/10.1080/00343404.2011.537127>
- Krugman, P. (2013, Σεπτέμβριος 30). Should Slowing Trade Growth Worry Us?, *The New York Times*.
- Kumlin, S. (2009). Blaming Europe? Exploring the variable impact of national public service dissatisfaction on EU trust. *Journal of European Social Policy*, 19(5), 408-420. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928709344248>
- Kundnani, H. (2015, Ιούλιος 20). Transatlantic take: Why the Euro Crisis Divides Germans and Americans, *The German Marshall Fund of the United States*.
- Kutan, A. M., & Yigit, T. M. (2007). European integration, productivity growth and real convergence. *European Economic Review*, 51(6), 1370-1395. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ecosys.2009.03.002>
- Kyrkilis, D., & Pantelidis, P. (2004). Economic Convergence and Intra Regional Foreign Direct Investment in the European Union. *University of Macedonia and University of Piraeus, Piraeus, Greece*. Διαθέσιμο: http://www.researchgate.net/profile/Dimitrios_Kyrkilis/publication/27383007_Economic_Convergence_and_Intra_Regional_Foreign_Direct_Investment_in_the_European_Union/links/0912f508195dc52e26000000.pdf
- Lapavitsas, C., Kaltenbrunner, A., Lindo, D., Michell, J., Paineira, J. P., Pires, E., ... & Teles, N. (2010). Eurozone crisis: beggar thyself and thy neighbour. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 12(4), 321-373. <http://dx.doi.org/10.1080/19448953.2010.510012>
- Landesmann, M.A. (1998) *East-West Integration: Vertical Product Differentiation, Wage and Productivity Hierarchies*, In *Enlarging Europe: The Industrial Foundations of a New Political Reality*, edited by John Zysman and Andrew Schwartz. University of California Press/University of California International and Area Studies Digital Collection, Edited Volume #99, pp. 117-129. Διαθέσιμο: <http://escholarship.org/uc/item/13s757cx#page-1>
- Leamer, E. E., & Levinsohn, J. (1994). *International trade theory: the evidence* (No. w4940). National Bureau of Economic Research. <http://dx.doi.org/10.3386/w4940>
- Lecerf, J. (1969) *Ιστορία της ευρωπαϊκής ενότητας*, Παπαζήσης, Αθήνα
- Lefilleur, J., & Maurel, M. (2010). Inter- and intra-industry linkages as a determinant of FDI in Central and Eastern Europe. *Economic Systems*, 34(3), 309-330. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ecosys.2009.12.002>

- Leonardi, R. (2006). Cohesion in the European Union. *Regional Studies*, 40(2), 155–166. <http://dx.doi.org/10.1080/00343400600600462>
- Lewis, J., Campbell, M., & Huerta, C. (2008). Patterns of paid and unpaid work in Western Europe: gender, commodification, preferences and the implications for policy. *Journal of European Social Policy*, 18(1), 21–37. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928707084450>
- Lewis, W. A. (1954). Economic Development with Unlimited Supplies of Labour. *Manchester school*. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9957.1954.tb00021.x>
- Lindstrom, M. (1999) Globalization and economic integration – What challenges economies in transition? *Finnish-Russian Graduate Student Conference 21-23 May 1999*
- Lipsey, R. G. (1960). The theory of customs unions: A general survey. *The Economic Journal*, 496-513. <http://dx.doi.org/10.2307/2228805>
- Lipsey, R. G., & Lancaster, K. (1956). The general theory of second best. *The review of economic studies*, 11-32. <http://dx.doi.org/10.2307/2296233>
- Lipsey, R. G., & Smith, M. (2011). Multilateral versus regional trading arrangements: Substitutes or complements? *International Handbook on the Economics of Integration: General issues and regional groups*, 1, 90. Διαθέσιμο: http://www.researchgate.net/publication/254450730_Multilateral_Versus_Regional_Trading_Arrangements_Substitutes_Or_Compliments
- Lissowska, M. (2002). East European prospective members of the European Union under globalisation pressure. *Economic Systems*, 26(4), 395–399. [http://dx.doi.org/10.1016/S0939-3625\(02\)00064-X](http://dx.doi.org/10.1016/S0939-3625(02)00064-X)
- Magrini, S. (2004). Regional (di) convergence. *Handbook of regional and urban economics*, 4, 2741-2796. [http://dx.doi.org/10.1016/S1574-0080\(04\)80019-1](http://dx.doi.org/10.1016/S1574-0080(04)80019-1)
- Mailand, M. (2008). The uneven impact of the European Employment Strategy on member states' employment policies: a comparative analysis. *Journal of European Social Policy*, 18(4), 353–365. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928708094893>
- Mairate, A. (2006). The “added value” of European Union Cohesion policy. *Regional Studies*, 40(2), 167–177. <http://dx.doi.org/10.1080/00343400600600496>
- Makower, H., & Morton, G. (1953). A contribution towards a theory of customs unions. *The Economic Journal*, 33-49. <http://dx.doi.org/10.2307/2226749>
- Manzella, G. P., & Mendez, C. (2009). The turning points of EU cohesion policy. *Brussels: European Commission*. Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/future/pdf/8_manzella_final-formatted.pdf
- Marks, G. (1993). Structural policy and multilevel governance in the EC. *The state of the European Community*, 2, 391-410. Διαθέσιμο: <http://www.unc.edu/~gwmmarks/assets/doc/marks%20-%20Structural%20Policy%20and%20Multilevel%20Governance.pdf>
- Marlier, E., Cantillon, B., Nolan, B., Van den Bosch, K., & Van Rie, T. (2009). Developing and learning from measures of social inclusion in the European Union. In *Manuscript, Paris Conference*.
- Martin, R. (1999). The new geographical turn in economics: some critical

- reflections. *Cambridge journal of Economics*, 65-91. <http://dx.doi.org/10.1093/cje/23.1.65>
- Marzinotto, B. (2012). *The growth effects of EU cohesion policy: a Meta-analysis* (No. 2012/14). Bruegel Working Paper. Διαθέσιμο: <http://aei.pitt.edu/37020/>
- Mau, S., & Burkhardt, C. (2009). Migration and welfare state solidarity in Western Europe. *Journal of European Social Policy*, 19(3), 213–229. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928709104737>
- McCann, P., & Ortega-Argilés, R. (2013). Smart specialization, regional growth and applications to European Union cohesion policy. *Regional Studies*, (ahead-of-print), 1–12. <http://dx.doi.org/10.1080/00343404.2013.799769>
- McGuire, S., & Lindequeue, J. (2010). The Diminishing Returns to Trade Policy in the European Union. *Journal of Common Market Studies*, 48(5), 1329–1349. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-5965.2010.02115.x>
- McKinnon, R. (1963). Optimum Currency Areas. *The American Economic Review*, 53(4), 717–725. Διαθέσιμο: <http://www.jstor.org/stable/1811021>
- McKinsey Global Institute. (2012). *Manufacturing the future : The next era of global growth and innovation*. Διαθέσιμο: http://www.mckinsey.com/insights/manufacturing/the_future_of_manufacturing
- Meijers, E., & Sandberg, K. (2006). Polycentric development to combat regional disparities ? The relation between polycentricity and regional disparities. In *ERSA conference papers ersa06p287* (pp. 1–20). European Regional Science Association.
- Meller, B., & Nautz, D. (2012). Inflation persistence in the Euro area before and after the European Monetary Union. *Economic Modelling*, 29(4), 1170–1176. <http://dx.doi.org/10.1016/j.econmod.2012.03.016>
- Mendez, C., & Bachtler, J. (2011). Administrative reform and unintended consequences: an assessment of the EU Cohesion policy “audit explosion.” *Journal of European Public Policy*, 18(5), 746–765. <http://dx.doi.org/10.1080/13501763.2011.586802>
- Minford, P. (2006). Measuring the Economic Costs and Benefits of the EU. *Open economies review*, (17), 509–524. <http://dx.doi.org/10.1007/s11079-006-0362-x>
- Midelfart-Knarvik, K. H., & Overman, H. G. (2002). Delocation and European integration: is structural spending justified? *Economic policy*, 17(35), 321–359. <http://dx.doi.org/10.1111/1468-0327.00091>
- Mohl, P., & Hagen, T. (2008). Does EU cohesion policy promote growth? Evidence from regional data and alternative econometric approaches. *Evidence from Regional Data and Alternative Econometric Approaches*, 08-086. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1298935>
- Mohl, P., & Hagen, T. (2010). Do EU structural funds promote regional growth? New evidence from various panel data approaches. *Regional Science and Urban Economics*, 40(5), 353–365. <http://dx.doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2010.03.005>
- Morillas, A., Moniche, L., & Castro, M. (2004, August). Evaluation of Cross-Border Leakages in Community Support Frameworks. The case of Andalusia (Spain).

- In *ERSA conference papers* (No. ersa04p674). European Regional Science Association.
- Mosnier, C., Ridier, A., Képhaliacos, C., & Carpy-Goulard, F. (2009). Economic and environmental impact of the CAP mid-term review on arable crop farming in South-western France. *Ecological Economics*, 68(5), 1408–1416. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ecolecon.2008.10.001>
- Moussis, N., (2011). *Access to European Union*. Intersentia.
- Moussis, N., (2015). Διαδικτυακός τόπος Europedia. <http://www.europedia.moussis.eu/>
- Mundell, R. (1968). A Theory of Optimum Currency Areas. In *International Economics* (Vol. 377, pp. 177–186). New York: Macmillan. Διαθέσιμο: <http://www.columbia.edu/~ram15/ie/ie-12.html>
- Mundell, R. (2012). The European fiscal reform and the plight of the euro. *Global Finance Journal*, 23(2), 65–76. <http://dx.doi.org/10.1016/j.gfj.2011.10.009>
- O'Connor, J. S. (2005). Policy coordination, social indicators and the social-policy agenda in the European Union. *Journal of European Social Policy*, 15(4), 345–361. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928705057289>
- Olper, A., Raimondi, V., Cavicchioli, D., & Vigani, M. (2014). Do CAP payments reduce farm labour migration? A panel data analysis across EU regions. *European Review of Agricultural Economics*, 41(5), 843–873. <http://dx.doi.org/10.1093/erae/jbu002>
- Olson, M. (1965) *The Logic of Collective Action*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Olson, M. (1982) *The Rise and Decline of Nations*. New Haven: Yale University Press.
- Orbie, J., Tortell, L., Kissack, R., Gstöhl, S., Wouters, J., & Hachez, N. (2009). JESP Symposium: The European Union's global social role. *Journal of European social policy*, 19(2), 99–116. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928708101864>
- Pacchioli, C. (2011). Is the EU internal market suffering from an integration deficit? *CEPS Working Documents*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1898602>
- Pelkmans, J., & Casey, J. (2004). *Can Europe Deliver Growth? The Sapir Report and Beyond*. Διαθέσιμο: <http://aei.pitt.edu/id/eprint/1944>
- Péridy, N. (2005). The trade effects of the Euro–Mediterranean partnership: what are the lessons for ASEAN countries? *Journal of Asian Economics*, 16(1), 125–139. <http://dx.doi.org/10.1016/j.asieco.2004.12.001>
- Perroux, F. (1955): *Note sur la notion de poles croissance*. *Economic Appliquee*, 1 & 2:307–320 (Translated by Mette Monsted, (1974).
- Petrakos, G., Rodríguez-Pose, A., & Rovolis, A. (2005). Growth, integration, and regional disparities in the European Union. *Environment and Planning A*, 37(10), 1837. <http://dx.doi.org/10.1068/a37348>
- Picciotto, R. (2004). Towards a new policy framework for the enlarged Europe: investing for growth and modernisation. *Journal of European Integration*, 26(4), 475–491. <http://dx.doi.org/10.1080/0703633042000306562>
- Piorr, A., Ungaro, F., Ciancaglini, A., Happe, K., Sahrbacher, A., Sattler, C., ... Zander, P. (2009). Integrated assessment of future CAP policies: land use changes, spatial

- patterns and targeting. *Environmental Science & Policy*, 12(8), 1122–1136. <http://dx.doi.org/10.1016/j.envsci.2009.01.001>
- Pisani-Ferry, J. (2012). *The Euro Crisis and the New Impossible Trinity*. Bruegel Policy Contribution (pp. 1–16). Διαθέσιμο: <http://bruegel.org/2012/09/the-euro-crisis-and-the-new-impossible-trinity/>
- Pitelis, C. (1994). Industrial strategy: for Britain, in Europe and the world. *Journal of Economic Studies*, 21(5), 3–92. <http://dx.doi.org/10.1108/01443589410070806>
- Pollock, P. (2002), Criticism of WTO practices and Structures: Is WTO Undemocratic? Επίσημος ιστότοπος. <http://rufuspollock.org/>
- Posner, E., & Véron, N. (2010). The EU and financial regulation: power without purpose? *Journal of European Public Policy*, 17(3), 400–415. <http://dx.doi.org/10.1080/13501761003661950>
- Porter, M. E. (1990). The competitive advantage of nations. *Harvard business review*, 68(2), 73–93. Διαθέσιμο: http://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/50387/mod_resource/content/0/Porter-competitive-advantage.pdf
- Potter, C., & Tilzey, M. (2007). Agricultural multifunctionality, environmental sustainability and the WTO: Resistance or accommodation to the neoliberal project for agriculture? *Geoforum*, 38(6), 1290–1303. <http://dx.doi.org/10.1016/j.geoforum.2007.05.001>
- Powell, J. L., & Hendricks, J. J. (2014). *Welfare State in Post-industrial Society*. Springer. <http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4419-0066-1>
- Puig, G. V., & Ohiocheoya, O. (2011). Regional Trade Agreements and the Neo-Colonialism of the United States of America and the European Union: A Review of the Principle of Competitive Imperialism. *Liverpool Law Review*, 32(3), 225–235. <http://dx.doi.org/10.1007/s10991-011-9099-8>
- Pradeep S. M. (2004), “Why Do the Rich not take UNCTAD seriously?”, *The Hindu Business Line*.
- Raggi, M., Sardonini, L., & Viaggi, D. (2013). The effects of the Common Agricultural Policy on exit strategies and land re-allocation. *Land Use Policy*, 31, 114–125. <http://dx.doi.org/10.1016/j.landusepol.2011.12.009>
- Ramajo, J., Márquez, M. a., Hewings, G. J. D., & Salinas, M. M. (2008). Spatial heterogeneity and interregional spillovers in the European Union: Do cohesion policies encourage convergence across regions? *European Economic Review*, 52(3), 551–567. <http://dx.doi.org/10.1016/j.eurocorev.2007.05.006>
- Râmniceanu, I., & Ackrill, R. (2007). EU rural development policy in the new member states: Promoting multifunctionality? *Journal of Rural Studies*, 23(4), 416–429. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jrurstud.2006.10.003>
- Rizov, M. (2004). Rural development and welfare implications of CAP reforms. *Journal of Policy Modeling*, 26(2), 209–222. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jpolmod.2004.03.003>
- Rizov, M., Pokrivcak, J., & Ciaian, P. (2013). CAP subsidies and productivity of the EU farms. *Journal of Agricultural Economics*, 64(3), 537–557. <http://dx.doi.org/>

- [org/10.1111/1477-9552.12030](http://dx.doi.org/10.1111/1477-9552.12030)
- Robson, P (1993), The New Regionalism and Developing Countries. *Journal of Common Market Studies*, Vol 31, No. 3 <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-5965.1993.tb00467.x>
- Rodríguez-Pose, A., & Crescenzi, R. (2008). Research and development, spillovers, innovation systems, and the genesis of regional growth in Europe. *Regional studies*, 42(1), 51-67. <http://dx.doi.org/10.1080/00343400701654186>
- Rodríguez-Pose, A., & Fratesi, U. (2002). *Unbalanced Development Strategies and the Lack of Regional Convergence in the EU*. London School of Economics Department of Geography and Environment. Διαθέσιμο: <https://www.lse.ac.uk/geographyAndEnvironment/research/Researchpapers/rp76.pdf>
- Rodríguez-Pose, A., & Fratesi, U. (2004). Between Development and Social Policies: The Impact of European Structural Funds in Objective 1 Regions. *Regional Studies*, 38(1), 97-113. <http://dx.doi.org/10.1080/00343400310001632226>
- Rodríguez-Pose, A., & Tselios, V. (2009). Mapping regional personal income distribution in Western Europe: income per capita and inequality. *Czech Journal of Economics and Finance*, 59(1), 41-70. Διαθέσιμο: <http://journal.fsv.cuni.cz/mag/article/show/id/1151>
- Rodrik, D. (1999). Five simple principles for world trade. *Five simple principles for world trade*. Διαθέσιμο: https://www.sss.ias.edu/files/pdfs/Rodrik/Commentary/five_simple_principles_for_world_trade.pdf
- Room, G. (2006). Local players in European games. *Journal of European Social Policy*, 16(2), 167-172. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928706062507>
- Room, G. (2008). Social policy in Europe: paradigms of change. *Journal of European Social Policy*, 18(4), 345-352 <http://dx.doi.org/10.1177/0958928708094891>
- Room, G. (2008). Article Social policy in Europe: paradigms of change. *Journal of European Social Policy*, 18(4), 345-352. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928708094891>
- Sadeque, Z. (2009). How Climate Change Will Shape the Social Policy Framework. *Global Social Policy*, 10(1), 6-9. <http://dx.doi.org/10.1177/14680181100100010102>
- Sainsbury, D. (2006). Immigrants' social rights in comparative perspective: welfare regimes, forms in immigration and immigration policy regimes. *Journal of European Social Policy*, 16(3), 229-244. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928706065594>
- Saltelli, A., D'Hombres, B., Jesinghaus, J., Manca, A. R., Mascherini, M., Nardo, M., & Saisana, M. (2010). Indicators for European Union Policies. Business as Usual? *Social Indicators Research*, 102(2), 197-207. <http://dx.doi.org/10.1007/s11205-010-9678-4>
- Sapir, A. (2001). Domino effects in Western European regional trade, 1960-1992. *European Journal of Political Economy*, 17(2), 377-388. [http://dx.doi.org/10.1016/S0176-2680\(01\)00032-5](http://dx.doi.org/10.1016/S0176-2680(01)00032-5)
- Sapir, A., Aghion, P., Bertola, G., Hellwig, M., Pisani-Ferry, J., Rosati, D., ... & Smith, P. M. (2004). *An Agenda for a Growing Europe: The Sapir Report: The Sapir Report*. OUP Oxford. <http://dx.doi.org/10.1093/0199271488.001.0001>
- Saraceno, C. (2013). *The undercutting of the European Social Dimension* (Vol. 7). LIEPP Working Paper. Διαθέσιμο: <http://www.sciencespo.fr/liepp/sites/sciencespo.fr/liepp/>

[files/WP7-Saraceno.pdf](#)

- Scharpf, F. W. (2009). The asymmetry of European integration, or why the EU cannot be a 'social market economy'. *Socio-Economic Review*, mwp031. <http://dx.doi.org/10.1093/ser/mwp031>
- Schmid, E., & Sinabell, F. (2007). On the choice of farm management practices after the reform of the Common Agricultural Policy in 2003. *Journal of Environmental Management*, 82(3), 332–340. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jenvman.2005.12.027>
- Schmid, E., Sinabell, F., & Hofreither, M. F. (2010). Phasing out of Environmentally Harmful Subsidies: Consequences of the 2003 CAP Reform in Austria. Διαθέσιμο: <http://www.oecd.org/agriculture/45861140.pdf>
- Schöb, R., & Wildasin, D. E. (2007). Economic integration and labor market institutions: Worker mobility, earnings risk, and contract structure. *Regional Science and Urban Economics*, 37(2), 141–164. <http://dx.doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2006.08.003>
- Schultz, T. W. (1956). Reflections on agricultural production, output and supply. *Journal of farm Economics*, 748–762. <http://dx.doi.org/10.2307/1234459>
- Schumpeter, J. A. (1943). *Capitalism in the postwar world*. in Harris, Seymour E., *Postwar economic problems*, New York, New York London: McGraw-Hill.
- Shima, I., & Rodrigues, R. (2009). The implementation of EU social inclusion and social protection strategies in European countries with reference to equality for disabled people. *Report for Academic Network of European Disability Experts (ANED)*. Διαθέσιμο: http://www.messe-dus.co.jp/fileadmin/download/ANED_2009_Social_Inclusion_and_Protection_with_Reference_to_Equality_for_Disabled_People.pdf
- Smyrl, M. E. (1997). Does European community regional policy empower the regions? *Governance*, 10(3), 287–309. <http://dx.doi.org/10.1111/0952-1895.431997043>
- Sosvilla Rivero, S. (2005). EU structural funds and Spain's objective 1 regions: An analysis based on the Hermin model. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.844145>
- Sterlacchini, A. (2008). R&D, higher education and regional growth: Uneven linkages among European regions. *Research Policy*, 37(6-7), 1096–1107. <http://dx.doi.org/10.1016/j.respol.2008.04.009>
- Stiglitz, J. (2001) Failure of the Fund: Rethinking the IMF Response. *Harvard International Review*, 23(2), pp. 14-18. Διαθέσιμο: <https://www8.gsb.columbia.edu/researcharchive/articles/1472>
- Stiglitz, J. (2004) Capital Market Liberalization, Globalization, and the IMF, *Oxford Review of Economic Policy*, 20 (1), pp. 57-71 <http://dx.doi.org/10.1093/oxrep/grh004>
- Stiglitz, J., Sen, A., & Fitoussi, J. P. (2009). The measurement of economic performance and social progress revisited. *Reflections and overview. Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress, Paris*. Διαθέσιμο: <http://spire.sciencespo.fr/hdl/2441/516uh8ogmqldh09h4687h53k/resources/wp2009-33.pdf>
- Strange, S. (1996) *The Withdrawal of State*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Suwa-Eisenmann, A., & Verdier, T. (2006). The Coherence of Trade Flows and Trade Policies with Aid and Investment Flows. <http://dx.doi.org/10.1787/348655721501>

- Syropoulos, C. (1999). Customs unions and comparative advantage. *Oxford Economic Papers*, 51(2), 239-266. <http://dx.doi.org/10.1093/oeq/51.2.239>
- Taylor, P. (2008) *The End of European Integration: Anti-Europeanism Examined*. Routledge London and New York.
- Tavares, S. C. (2006). The political economy of the European customs classification. *Public Choice*, 129(1-2), 107–130. <http://dx.doi.org/10.1007/s11127-005-9012-x>
- Thimann, C. (2015). The Microeconomic Dimensions of the Eurozone Crisis and Why European Politics Cannot Solve Them. *Journal of Economic Perspectives*, 29(3), 141–164. <http://dx.doi.org/10.1257/jep.29.3.141>
- Tilford, S., & Whyte, P. (2011). *Why stricter rules threaten the Eurozone*. Centre for European Reform, London. Διαθέσιμο: http://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2011/essay_eurozone_9nov11-4084.pdf
- Tinbergen, J. (1965) *International Economic Integration*. Elsevier Publishing Company, Amsterdam.
- Tirole, J. (2015). Country Solidarity in Sovereign Crises. *American Economic Review*, 105(8), 2333–2363. <http://dx.doi.org/10.1257/aer.20121248>
- Toshkov, D. (2007). Transposition of EU social policy in the new member states. *Journal of European Social Policy*, 17(4), 335–348. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928707081065>
- Tranter, R. B., Swinbank, a., Wooldridge, M. J., Costa, L., Knapp, T., Little, G. P. J., & Sottomayor, M. L. (2007). Implications for food production, land use and rural development of the European Union's Single Farm Payment: Indications from a survey of farmers' intentions in Germany, Portugal and the UK. *Food Policy*, 32(5-6), 656–671. <http://dx.doi.org/10.1016/j.foodpol.2007.04.001>
- Tvrđon, M. (2012). Cohesion policy, convergence and regional disparities: The case of the European Union. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, 9(2), 89-99. Διαθέσιμο: <http://wseas.org/multimedia/journals/economics/2012/53-827.pdf>
- UNCTAD (2002), FDI in Least Developed Countries at a Glance: 2002, UN, New York and Geneva. Διαθέσιμο: http://unctad.org/en/Docs/iteiia6_en.pdf
- Uppenberg, K., & Strauss, H. (2010). *Innovation and productivity growth in the EU services sector*. Luxembourg: European Investment Bank. Διαθέσιμο: http://www.eib.org/attachments/efs/efs_innovation_and_productivity_en.pdf
- Vancauteran, M., & Weisbers, D. (2006). Intra-European Trade of Manufacturing Goods: An Extension of the Gravity Model. *SSRN Electronic Journal*, (October). <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1438400>
- Verdun, A. (2010). Ten years EMU : an assessment of ten critical claims Amy Verdun. *International Journal of Economics and Business Research*, 2(1/2), 144–163.
- Vernon, R. (1966). International investment and international trade in the product cycle. *The quarterly journal of economics*, 190-207.
- Vetter, S. (2013). *The Single European Market 20 years on*.
- Villalta Puig, G., & Ohiocheoya, O. (2011). Regional Trade Agreements and the Neo-Colonialism of the United States of America and the European Union: A Review of

- the Principle of Competitive Imperialism. *Liverpool Law Review*, 32(3), 225–235. <http://dx.doi.org/10.1007/s10991-011-9099-8>
- Viner, J. (1953). *International trade and economic development* (p. 53). Oxford: Clarendon Press.
- Watson, A. M. S. (2007). Economic and Monetary Union: Of Currencies and Clubs. *Journal of European Integration*, 26(1), 25–39. <http://dx.doi.org/10.1080/0703633042000197762>
- Wendt, C. (2009). Mapping European healthcare systems: a comparative analysis of financing, service provision and access to healthcare. *Journal of European Social Policy*, 19(5), 432–445. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928709344247>
- Werner, W. (2006). The European Social Model: Cause of, or Solution to, the Present Crisis of the European Union? *Intereconomics*, 41(1), 4–14. doi:10.1007/s10272?006?0168?5
- Wetzel, A. (2011). The promotion of participatory governance in the EU's external policies: compromised by sectoral economic interests? *Democratization*, 18(4), 978–1000. <http://dx.doi.org/10.1080/13510347.2011.584735>
- Whelan, C. T., & Maitre, B. (2009). Europeanization of inequality and European reference groups. *Journal of European Social Policy*, 19(2), 117–130. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928708101865>
- Wishlade, F. G. (2008). Competition and Cohesion – Coherence or Conflict? European Union Regional State Aid Reform Post-2006. *Regional Studies*, 42(5), 753–765. <http://dx.doi.org/10.1080/00343400701291575>
- Wolf, F., & Zohlnhofer, R. (2009). Investing in human capital? The determinants of private education expenditure in 26 OECD countries. *Journal of European Social Policy*, 19(3), 230–244. <http://dx.doi.org/10.1177/0958928709104738>
- Wolf, S., & Spoden, D. (2000). *Allocation of EU Aid towards ACP-Countries*. ZEF Bonn. Διαθέσιμο: http://www.zef.de/uploads/tx_zefportal/Publications/zef_dp22-00.pdf
- Wodon, Q., & Yitzhaki, S. (2002). Inequality and social welfare. *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies*, Vol. 1, (April 2002): pp. 75-104. Διαθέσιμο: <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/id/eprint/12298>
- World Economic Forum, 2012, The Global Competitiveness Report 2012–2013, Geneva. Διαθέσιμο: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf
- WTO (2015), Monitoring Body (TMB): The Agreement on Textiles and Clothing. Επίσημος διαδικτυακός τόπος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.
- WTO (2015) Trade Topics: Textiles. Επίσημος διαδικτυακός τόπος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.
- Yi, S. (1996). Endogenous formation of customs unions under imperfect competition : open regionalism is good ?. *Journal of International Economics*, 41, 153–177. [http://dx.doi.org/10.1016/S0022-1996\(96\)01429-8](http://dx.doi.org/10.1016/S0022-1996(96)01429-8)
- Yunus, N., & Swanson, P. E. (2012). Changing integration of EMU public property markets. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 22(1),

- 194–208. <http://dx.doi.org/10.1016/j.intfin.2011.09.001>
- Zhou, W. (2012). The effectiveness of EU's generalised system of preferences: Evidence from ASEAN countries. *Journal of international trade law and policy*, 11(1). <http://dx.doi.org/10.1108/14770021211210696>
- Zimmermann, K. F. (2009). Labor mobility and the integration of European labor markets. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1431312>
- Γιαννίτσος Τ. (1988). *Η Ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και οι Επιπτώσεις στη Βιομηχανία και στο Εξωτερικό Εμπόριο*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών.
- Δημόπουλος Δ. (2004). Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΓΠ: Μία μακροπρόθεσμη προοπτική για βιώσιμη γεωργία στην ΕΕ. Ημερίδα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών και Αγροτικής Ανάπτυξης, Δεκέμβριος 2004, Υπουργείο αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2005). *Special rights in privatised companies in the enlarged Union—a decade full of developments*. Βρυξέλλες.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2008). *Science, technology and innovation in Europe 2008*. (Eurostat). <http://dx.doi.org/10.2785/20620>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2009a). *Mutual Information System on Social Protection*. <http://dx.doi.org/10.2767/87183>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2009b). *Links between migration and discrimination*. Λουξεμβούργο. <http://dx.doi.org/10.2767/77495>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2010). Commission staff working document. Innovative financing at a global level. SEC(2010) 409 final 1 April 2010.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2011). *Employment and Social Developments*. Λουξεμβούργο. <http://dx.doi.org/10.2767/33738>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2012α). *20 Years of the European Single Market*. Βρυξέλλες. <http://dx.doi.org/10.2780/66906>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2012β). *Expert evaluation network delivering policy analysis on the performance of Cohesion policy 2007-2013*. Βρυξέλλες.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2013). *EUROPEAN COUNCIL – CONCLUSIONS: Brussels, 07-08/02/2013 (MULTIANNUAL FINANCIAL FRAMEWORK)* (Vol. 2013). Βρυξέλλες.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014α). *Investment for jobs and growth: Promoting development and good governance in EU regions and cities*. Βρυξέλλες.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014β). *Practical guide to the new GSP trade regimes for developing countries* (Vol. 2014). Διαθέσιμο: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/december/tradoc_152012.pdf
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014γ). *European Competitiveness Report*. Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014δ). *EU Employment and Social Situation: Recent trends in the geographical mobility of workers in the EU*. Λουξεμβούργο. <http://dx.doi.org/10.2767/26971>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014ε). Commission Staff Working Document on free movement

- of capital in the EU.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014στ). *Γεωργία: Μια εταιρική σχέση ανάμεσα στην Ευρώπη και τους αγρότες της. Λουξεμβούργο*. <http://dx.doi.org/10.2775/95327>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2014ζ). *Reindustrialising Europe Member States' Competitiveness Report 2014*.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2015α). *EU boosts socio-economic development and supports better living conditions in the Southern Mediterranean*. Βρυξέλλες.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015β). Τομέας της Γεωργίας και της Αγροτικής Ανάπτυξης. Διαθέσιμο: <http://ec.europa.eu/agriculture>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015γ). Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Σύνοψη της νομοθεσίας/Αγορές των Γεωργικών Προϊόντων Διαθέσιμο: <http://europa.eu/scadplus/leg/el/s04004.htm>
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. (2014). *Aggregate Report on the Comprehensive Assessment*. Φρανκφούρτη. <http://dx.doi.org/10.2866/26036>
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2015). *Ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος (EOX), η Ελβετία και ο Βορράς (pp. 1–6)*.
- Καπλάνογλου, Γ.. (2015). *Είναι αλήθεια ότι οι Έλληνες υπερφορολογούνται; Κατανοώντας την ελληνική κρίση, (5), 1–10*.
- Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης. (2013). *Interconnected Economies: Benefiting from Global Value Chains*. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264189560-en>
- Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, Παγκόσμια Τράπεζα & Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου. (2014). *Global Value Chains: Challenges, Opportunities, and Implications for Policy*. Διαθέσιμο: http://www.oecd.org/tad/gvc-report_g20_july_2014.pdf
- Παγκόσμια Τράπεζα. (2005). *Economic Growth in the 1990s*. Ουάσινγκτον. Διαθέσιμο: <http://www1.worldbank.org/prem/lessons1990s/>
- Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (2015). Επίσημος ιστότοπος. <https://www.wto.org/>
- Τσούκαλης, Λ. (1998). *Η νέα ευρωπαϊκή οικονομία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα*.

